YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

16 päivänä heinäkuuta 2009 *

Sisällys

I Asiaa koskevat oikeussäännöt . . . . . I - 6463

II Tosiseikat . . . . . I - 6466

III Asian käsittelyn vaiheet ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja valituksenalainen tuomio . . . . . I - 6474

IV Asianosaisten vaatimukset . . . . . I - 6480

V Valitusperusteet . . . . . I - 6481

VI Valituksen tarkastelu . . . . . I - 6482

A Ensimmäinen valitusperuste, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi virheellisesti ”jättänyt pois” 3.8.2001 päivätyssä väitetiedoksiannossa väitteen siitä, että yritysten asemat tukevat toisiaan, ja todennut, että kyseisen väitteen muotoiluun ei sisälly ”mitään erityistä teknistä ongelmaa” . . . . . I - 6482

1. Asianosaisten lausumat . . . . . I - 6482

2. Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta . . . . . I - 6487

a) Ensimmäisen valitusperusteen kolme ensimmäistä osaa, joissa väitetään, että asiassa Schneider I annettuun tuomioon liittyvää oikeusvoimaa on loukattu, että on esitetty aineellisesti paikkansapitämättömiä toteamuksia tosiseikoista ja että selvitysaineisto on otettu huomioon vääristyneellä tavalla . . . . . I - 6487

i) Tukemista koskeva väitteen esittäminen 3.8.2001 päivätyssä väitetiedoksiannossa . . . . . I - 6489

ii) Sellaisten ongelmien esiintyminen, joiden vuoksi tukemista koskevaa väitettä ei voitu muotoilla tarpeeksi selkeästi ja täsmällisesti 3.8.2001 päivätyssä väitetiedoksiannossa . . . . . I - 6494

b) Perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä koskeva neljäs valitusperuste . . . . I - 6496

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

B Toinen valitusperuste, joka koskee sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi virheellisesti katsonut, että komissio on rikkonut riittävän ilmeisellä tavalla oikeussääntöä, jonka tarkoituksena on antaa oikeuksia yksityisille . . . . I - 6497

1. Asianosaisten lausumat . . . . . I - 6497

2. Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta . . . . . I - 6502

a) Toisen valitusperusteen ensimmäinen osa, joka koskee virhettä tosiseikkojen oikeudellisessa luonnehdinnassa . . . . . I - 6502

b) Toisen valitusperusteen toinen osa, joka koskee perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä . . . . . I - 6505

C Kolmas valitusperuste, joka koskee sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on komission mukaan väärin perustein todennut välittömän syy-yhteyden komission laiminlyönnin ja Schneiderille Legrandin luovutushinnan alenemisesta aiheutuneen vahingon välillä. . . . . I - 6509

1. Asianosaisten lausumat . . . . . I - 6509

2. Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta . . . . . I - 6511

a) Tutkittavaksi ottaminen . . . . . I - 6511

b) Asiakysymys . . . . . I - 6513

VII Valituksenalaisen tuomion osittaisen kumoamisen vaikutukset . . . . . I - 6518

A Schneiderille syntynyt vahinko, joka muodostuu uudelleen aloitettuun keskittymän valvontamenettelyyn osallistumisesta aiheutuneista kuluista . . . . . I - 6518

B Schneiderin myöntämästä Legrandin luovutushintaa koskevasta alennuksesta aiheutunut vahinko . . . . . I - 6520

VIII Oikeudenkäyntikulut . . . . . I - 6521

Asiassa C-440/07 P,

jossa on kyse yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 56 artiklaan perustuvasta valituksesta, joka on pantu vireille 21.9.2007,

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään M. Petite, F. Arbault, T. Christoforou, R. Lyal ja C.-F. Durand, prosessiosoite Luxemburgissa,

valittajana,

ja jossa valittajan vastapuolena ja muina osapuolina ovat

Schneider Electric SA, kotipaikka Reuil-Malmaison (Ranska), edustajinaan avocat M. Pittie ja avocat A. Winckler,

valittajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

Saksan liittotasavalta ja

Ranskan tasavalta,

väliintulijoina ensimmäisessä oikeusasteessa,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, jaostojen puheenjohtajat P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts, A. Ó Caoimh ja J.-C. Bonichot sekä tuomarit J. Makarczyk, P. Kūris, E. Juhász, G. Arestis, A. Borg Barthet ja L. Bay Larsen (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
kirjaaja: yksikön päällikkö M.-A. Gaudissart,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 3.12.2008 pidetyssä istunnossa esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 3.2.2009 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Euroopan yhteisöjen komissio vaatii valituksellaan yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-351/03, Schneider Electric vastaan komissio, 11.7.2007 antaman tuomion (Kok., s. II-2237; jäljempänä valituksenalainen tuomio), jonka mukaan

– Euroopan yhteisö velvoitetaan korvaamaan yhtäältä kulut, joita Schneider Electric SA:lle (jäljempänä Schneider) on aiheutunut osallistumisesta keskittymän valvontamenettelyyn, joka aloitettiin uudelleen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-310/01, Schneider Electric vastaan komissio, 22.10.2002 antaman tuomion (Kok., s. II-4071; jäljempänä asiassa Schneider I annettu tuomio) ja asiassa T-77/02, Schneider Electric vastaan komissio, 22.10.2002 antaman tuomion (Kok., s. II-4201; jäljempänä asiassa Schneider II annettu tuomio) julistamisen jälkeen, ja toisaalta kaksi kolmannesta vahingoista, joita Schneiderille on aiheutunut siitä, että sen piti myöntää luovutuksensaajalle Legrand SA:n (jäljempänä Legrand) luovutushinnasta alennus vastineeksi siitä, että Legrandin myynnin tosiasiallista toteuttamista lykättiin 10.12.2002 saakka

– kanne hylätään muilta osin

– asianosaiset ilmoittavat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle kolmen kuukauden kuluessa vahingon ensimmäiseen osaan liittyvän määrän, joka on vahvistettu yhteisellä sopimuksella, tai ne esittävät vaatimuksensa numeroina, ellei tällaiseen sopimukseen päästä

– vahingon toisen osan arvioimiseksi hankitaan asiantuntijalausunto

– sen korvauksen määrää, joka kantajalle on maksettava 10.12.2002 lähtien eli sen vahingon syntymispäivästä lähtien, joka liittyy Legrandin luovutuksen tosiasialliseen toteuttamiseen, on tarkistettava maksamalla korkoja vahingon määrän toteavan tuomion julistamispäivään saakka, minkä jälkeen siihen lisätään viivästyskorot viimeksi mainitusta päivästä siihen saakka, kunnes korvaus on kokonaan maksettu

– oikeudenkäyntikuluista päätetään myöhemmin.

I Asiaa koskevat oikeussäännöt

2 Yrityskeskittymien valvonnasta 21.12.1989 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89 (EYVL L 395, s. 1, oikaisu EYVL 1990, L 257, s. 13), sellaisena kuin se on muutettuna 30.6.1997 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 1310/97 (EYVL L 180, s. 1; jäljempänä asetus), 2 artiklassa säädetään, että komission tehtävänä on arvioida, soveltuuko tässä asetuksessa tarkoitettu keskittymä yhteismarkkinoille.

3 Saman asetuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaan tällaisesta keskittymästä on ilmoitettava komissiolle viikon kuluessa sopimuksen tekemisestä, osto- tai vaihtotarjouksen julkistamisesta taikka määräysvallan tuottavan osuuden hankkimisesta.

4 Kyseisen asetuksen 6 ja 8 artiklassa säädetään, että

– komissio tutkii ilmoituksen heti sen saatuaan

– jos komissio toteaa, että ilmoitettuun keskittymään sovelletaan tätä asetusta mutta vakavia epäilyjä ei kuitenkaan ole sen soveltuvuudesta yhteismarkkinoille, komissio päättää, että se ei vastusta keskittymää, ja julistaa, että keskittymä soveltuu yhteismarkkinoille

– jos komissio päinvastoin toteaa, että ilmoitettuun keskittymään sovelletaan tätä asetusta ja että sen soveltuvuudesta yhteismarkkinoille on vakavia epäilyjä, komissio päättää perusteellisen tutkintamenettelyn aloittamisesta

– kun komissio toteaa asianomaisten yritysten tarvittaessa tekemien muutosten jälkeen, että ilmoitetun keskittymän soveltuvuus ei aiheuta tällaisia epäilyjä, se voi julistaa keskittymän yhteismarkkinoille soveltuvaksi

– kun komissio katsoo, että keskittymä on yhteismarkkinoille soveltumaton, se tekee päätöksen, josta annetaan tällainen julistus

– tällaisessa tapauksessa ja tapauksessa, jossa keskittymä on jo toteutettu, komissio voi joko sillä päätöksellä, jolla keskittymä julistetaan yhteismarkkinoille soveltumattomaksi, tai erillisellä päätöksellä vaatia keskitettyjä yrityksiä tai varoja erotettavaksi toisistaan, yhteisen määräysvallan lakkauttamista tai muuta aiheellista toimenpidettä tehokkaan kilpailun edellytysten palauttamiseksi.

5 Asetuksen 7 artiklan 1 kohdassa täsmennetään, että keskittymää ei saa toteuttaa ennen kuin siitä on tehty ilmoitus eikä ennen kuin se on julistettu yhteismarkkinoille soveltuvaksi.

6 Asetuksen 7 artiklan 3 kohdassa täsmennetään kuitenkin, että se, mitä 1 kohdassa säädetään, ei estä komissiolle ilmoitetun julkisen osto- tai vaihtotarjouksen toteuttamista, ellei ostaja käytä kysymyksessä oleviin osakkeisiin tai osuuksiin liittyvää äänioikeuttaan tai käyttää sitä vain säilyttääkseen näiden sijoitusten täyden arvon ja komission myöntämällä poikkeusluvalla.

7 Asetuksen 10 artiklan 1 kohdan mukaan silloin, kun keskittymästä on ilmoitettu, komission päätös, jolla joko julistetaan keskittymä yhteismarkkinoille soveltuvaksi tai jolla aloitetaan perusteellinen tutkintamenettely, on tehtävä kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamista seuraavasta päivästä tai, jos ilmoituksessa annetut tiedot ovat puutteelliset, täydellisten tietojen vastaanottamista seuraavasta päivästä.

8 Asetuksen 10 artiklan 2 ja 3 kohdassa säädetään, että komission on tehtävä perusteellisessa tutkintamenettelyssä päätös keskittymän soveltuvuudesta yhteismarkkinoille neljän kuukauden kuluessa siitä päivästä, jona menettely aloitetaan.

9 Asetuksen 10 artiklan 5 kohdassa säädetään, että jos yhteisöjen tuomioistuin antaa tuomion, jolla komission tämän asetuksen nojalla tekemä päätös kokonaan tai osittain kumotaan, tässä asetuksessa säädetyt määräajat alkavat kulua uudelleen siitä päivästä lähtien, jona tuomioistuimen tuomio on annettu.

10 Asetuksen 10 artiklan 6 kohdassa säädetään, että jos komissio ei ole tehnyt perusteellisen tutkintamenettelyn aloittamisesta päätöstä kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamista seuraavasta päivästä tai täydellisten tietojen vastaanottamista

seuraavasta päivästä tai päätöstä keskittymän soveltuvuudesta yhteismarkkinoille neljän kuukauden kuluessa päivästä, jona perusteellinen tutkintamenettely aloitetaan, ilmoitettua keskittymää pidetään yhteismarkkinoille soveltuvana.

11 Asetuksen 18 artiklan 1 kohdassa säädetään, että ennen kuin komissio tekee muun muassa päätöksen, jossa se julistaa keskittymän yhteismarkkinoille soveltumattomaksi, komission on menettelyn jokaisessa vaiheessa 19 artiklan mukaiseen neuvoa-antavan komitean kuulemiseen asti varattava niille yrityksille, joita asia koskee, tilaisuus esittää huomautuksensa niitä vastaan esitetyistä väitteistä.

12 Saman artiklan 3 kohdassa täsmennetään, että komissio saa perustaa päätöksensä vain niihin väitteisiin, joista yritykset, joita asia koskee, ovat voineet esittää huomautuksensa, ja että menettelyssä on täysimääräisesti taattava niiden oikeus puolustautumiseen.

II Tosiseikat

13 Schneider ja Legrand ovat kummatkin Ranskan oikeuden mukaan perustettuja yhtiöitä, joista ensimmäinen on sellaisen konsernin emoyhtiö, joka myy ja valmistaa sähkönjakelun, teollisuusvalvonnan ja automaation alojen tuotteita ja järjestelmiä, ja jälkimmäinen on sellaisen konsernin emoyhtiö, joka valmistaa ja myy pienjännite-asennuksiin tarkoitettuja sähkölaitteita, ja ne ilmoittivat 16.2.2001 asetuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaisesti komissiolle Schneiderin suunnitelmasta hankkia Legrand kokonaan määräysvaltaansa antamalla julkinen vaihtotarjous.

14 Komissio katsoi, että keskittymän soveltuvuudesta yhteismarkkinoille oli vakavia epäilyjä, joten se aloitti perusteellisen tutkintamenettelyn.

15 Komissio osoitti 3.8.2001 Schneiderille väitetiedoksiannon, jossa todettiin, että keskittymällä luodaan määräävä asema tai vahvistetaan määräävää asemaa tietyillä kansallisilla alakohtaisilla markkinoilla.

16 Commission des opérations de bourse (pörssioperaatioita valvova elin) antoi 6.8.2001 lausunnon Schneiderin esittämän julkisen vaihtotarjouksen lopullisesta tuloksesta. Schneider oli saanut tämän toimenpiteen vuoksi haltuunsa 98,7 prosenttia Legrandin osakkeista.

17 Keskittymän osapuolet riitauttivat väitetiedoksiantoon 16.8.2001 antamassaan vastauksessa komission huomioon ottaman markkinoiden määritelmän samoin kuin sen analyysin keskittymän vaikutuksista näihin markkinoihin.

18 Keskittymän osapuolten ja komission yksiköiden välillä pidettiin 29.8.2001 kokous sellaisten keskittymään mahdollisesti tehtävien muutosten määrittelemiseksi, joilla voitaisiin ratkaista komission yksilöimät kilpailuongelmat.

19 Schneider ehdotti useaan kertaan komissiolle korjaustoimenpiteitä.

20 Perusteellisen tutkintamenettelyn tuloksena komissio katsoi, että keskittymä oli yhteismarkkinoille soveltumaton. Komission mukaan keskittymällä luotaisiin määräävä asema, jonka seurauksena tehokas kilpailu olennaisesti estyisi kansallisilla alakohtaisilla markkinoilla, eli Tanskan, Kreikan, Espanjan, Ranskan, Italian, Portugalin ja Yhdistyneen kuningaskunnan markkinoilla, ja vahvistaisi tällaista määräävää asemaa Ranskan eri alakohtaisilla markkinoilla.

21 Komissio teki siten 10.10.2001 päätöksen 2004/275/EY keskittymän julistamisesta yhteismarkkinoille soveltumattomaksi (EUVL 2004, L 101, s. 1; jäljempänä kielteinen päätös), jossa se katsoi, että Schneiderin ehdottamilla korjaustoimenpiteillä ei kyetä ratkaisemaan havaittuja kilpailuongelmia.

22 Komissio antoi 24.10.2001 Schneiderille tiedoksi toisen väitetiedoksiannon Scheiderin ja Legrandin erottamiseksi toisistaan.

23 Schneider nosti 13.12.2001 ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa kumoamiskanteen kielteisestä päätöksestä (asia T-310/01) ja esitti erillisessä asiakirjassa hakemuksen siitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ratkaisisi asian sen työjärjestyksen 76 a artiklan mukaisessa nopeutetussa menettelyssä.

24 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi 23.1.2002 kyseisen hakemuksen.

25 Komissio teki 30.1.2002 päätöksen 2004/276/EY yritysten erottamisesta toisistaan neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89 8 artiklan 4 kohdan nojalla (EUVL 2004, L 101, s. 134; jäljempänä erottamispäätös).

26 Schneider määrättiin tällä päätöksellä erottautumaan Legrandista yhdeksän kuukauden määräajassa, joka päättyisi 5.11.2002.

27 Schneider nosti 18.3.2002 kumoamiskanteen erottamispäätöksestä (asia T-77/02) sekä esitti hakemuksen kanteen ratkaisemisesta nopeutetussa menettelyssä ja hakemuksen erottamispäätöksen täytäntöönpanon lykkäämisestä (asia T-77/02 R).

28 Hakemus asian T-77/02 ratkaisemisesta nopeutetussa menettelyssä hyväksyttiin päätöksellä, joka annettiin tiedoksi 25.3.2002.

29 Komissio pidensi numerolla T-77/02 R rekisteröidyssä välitoimiasiassa 23.4.2002 järjestetyn istunnon jälkeen 8.5.2002 päivätyllä kirjeellä 5.2.2003 saakka määräaikaa, joka oli annettu Schneiderille Legrandista erottautumiseksi, tämän vaikuttamatta erottautumisprosessin vaiheiden toteuttamiseen pidennetyn määräajan aikana.

30 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätti 3.5.2002 hyväksyä Schneiderin hakemuksen asian T-310/01 ratkaisemisesta nopeutetussa menettelyssä, kun Schneider oli vahvistanut, että se turvautuisi kanteensa lyhennettyyn versioon, joka oli toimitettu 12.4.2002.

31 Kun komissio oli pidentänyt erottautumiselle asetettua määräaikaa 8.5.2002 päivätyllä kirjeellään, Schneider peruutti asiassa T-77/02 R täytäntöönpanon lykkäämistä koskeneen hakemuksensa.

32 Schneider valmisteli Legrandin luovutusta, joka oli tarkoitus toteuttaa siinä tapauksessa, että sen kaksi kumoamiskannetta hylättäisiin. Se teki tätä tarkoitusta varten 26.7.2002 Wendel-KKR-nimisen konsortion (jäljempänä Wendel-KKR) kanssa luovutussopimuksen, joka piti panna täytäntöön viimeistään 10.12.2002. Mikäli kielteinen päätös kumottaisiin, Schneider saisi irtisanoa sopimuksen 5.12.2002 saakka, jos se maksaisi 180 miljoonan euron sopimusrikkomista koskevan korvauksen.

33 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumosi kielteisen päätöksen asiassa Schneider I 22.10.2002 antamallaan tuomiolla sillä perusteella, että asiaa tutkittaessa ja arvioitaessa keskittymän vaikutusta Ranskan ulkopuolella oleviin kansallisiin alakohtaisiin markkinoihin oli tehty virheitä ja puolustautumisoikeuksia oli loukattu, mikä rasitti keskittymän vaikutusta Ranskan alakohtaisiin markkinoihin ja Schneiderin ehdottamia korjaustoimenpiteitä koskenutta analyysia.

34 Ranskan ulkopuolisten kansallisten alakohtaisten markkinoiden osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi erityisesti, että komissio oli yliarvioinut sulautumassa syntyneen uuden yrityksen taloudellisen vahvuuden ja että se oli tietyillä markkinoilla aliarvioinut kyseisen yrityksen kahden merkittävän kilpailijan taloudellisen vahvuuden ja siten vastaavasti yliarvioinut sulautumassa syntyvän yrityksen vahvuuden.

35 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi Ranskan alakohtaisia markkinoita, johon ilmoitettu keskittymä vaikuttaisi, koskevasta Schneiderin valitusperustasta, että komissio oli loukannut puolustautumisoikeuksia perusteellisen tutkintamenettelyn aikana.

36 Tältä osin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, että väitetiedoksiantoa luettaessa ei ilmene, että siinä olisi käsitelty riittävän selkeästi ja tarkasti sitä, että Schneiderin asema vahvistuu ranskalaisiin pienjännitelaitteiden jälleenmyyjiin nähden paitsi sen seurauksena, että mukaan lasketaan Legrandin myynti sähkönjakokeskusten komponenttien markkinoilla, myös sen seurauksena, että Legrandilla on hallitseva asema vastaanottopään sähkölaitteiden segmenteillä.

37 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi myös, että väitetiedoksiannon yleispäätelmissä luetellaan keskittymän vaikutusalaan kuuluvat eri kansalliset alakohtaiset markkinat osoittamatta kuitenkaan millään tavalla sitä, että jommankumman yrityksen asema tietyillä tuotemarkkinoilla tukisi toisella yrityksellä joillakin toisilla alakohtaisilla markkinoilla olevaa asemaa (ns. tukemista koskeva väite).

38 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi siten, että Schneiderilla ei ole väitetiedoksiannon perusteella ollut mahdollisuutta arvioida niiden komission yksilöimien kilpailuongelmien täyttä laajuutta, joita keskittymä aiheutti Ranskan pienjännitelaitteiden markkinoilla jälleenmyynnin tasolla.

39 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, että Schneiderilta on ensinnäkin viety mahdollisuus riitauttaa hyödyllisesti komission näkemyksen perusta ja toiseksi mahdollisuus esittää hyödyllisesti ja hyvissä ajoin ehdotuksia mukautetuiksi korjaustoimenpiteiksi.

40 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumosi asiassa Schneider II antamallaan tuomiolla erottamispäätöksen, koska tämä päätös oli kumotun kielteisen päätöksen täytäntöönpanotoimi.

41 Komissio ei hakenut muutosta asiassa Schneider I ja asiassa Schneider II annettuihin tuomioihin, joten niistä tuli lainvoimaisia.

42 Komissio ilmoitti Schneiderille 13.11.2002 päivätyssä kirjeessä, että keskittymä saattoi rajoittaa kilpailua alakohtaisilla markkinoilla Ranskassa Schneiderin ja Legrandin markkinaosuuksien merkittävien päällekkäisyyksien, niiden perinteisen kilpailutilanteen poistumisen, Schneiderin ja Legrandin muodostaman yksikön hallussa olevien tavaramerkkien merkityksellisyyden, sen tukkukauppiaisiin kohdistaman markkinavoiman ja sen vuoksi, ettei yksikään kilpailija voinut korvata Legrandin ennen keskittymää aiheuttamaa kilpailupainetta.

43 Komission mukaan keskittymästä seuraa kaikilla asianomaisilla markkinoilla, joilla jompikumpi osapuolista oli määräävässä asemassa ennen keskittymää, yhden sellaisen välittömän kilpailijan eliminoiminen, joka ainoana kykeni kohdistamaan kilpailupai-

netta määräävässä asemassa olevaan yritykseen nähden, koska sillä tuetaan samalla konsernilla saman alan muilla segmenteillä olevia erittäin vahvoja asemia.

44 Schneider ehdotti 14.11.2002 komissiolle korjaustoimenpiteitä, joilla oli tarkoitus poistaa Schneiderin ja Legrandin toimintojen päällekkäisyydet kyseessä olevilla alakohtaisilla markkinoilla Ranskassa.

45 Komissio julkaisi 15.11.2002 Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä (EYVL C 279, s. 22) ilmoituksen, joka koski keskittymän valvonnan uudelleenaloittamista ja jossa se täsmensi, että tutkimusta koskevia määräaikoja sovellettaisiin asetuksen 10 artiklan 5 kohdan nojalla päivämäärästä 23.10.2002 eli asiassa Schneider I annetun tuomion julistamispäivää seuraavasta päivästä lukien, ja kehotti kolmansia osapuolia esittämään sille mahdolliset huomautuksensa.

46 Schneider huomautti komissiolle 25.11.2002 päivätyllä kirjeellä, että koska keskittymän vaikutuksia ei ollut tutkittu markkinakohtaisesti, komission 13.11.2002 päivätyssä väitetiedoksiannossa esittämät argumentit olivat luonteeltaan ja laajuudeltaan yhä epätäsmällisiä eikä niillä osoitettu kilpailunvastaista vaikutusta kyseessä olevilla markkinoilla ja että komission esittämät yleiset toteamukset eivät olleet totuudenmukaisia.

47 Komissio ilmoitti Schneiderille 29.11.2002 päivätyllä kirjeellä, että sen perättäin ehdottamat korjaustoimenpiteet eivät olleet riittäviä kaikkien keskittymän kilpailulle aiheuttamien ongelmien ratkaisemiseksi, koska luovutettujen toimintojen kannattavuudesta ja itsenäisyydestä oli yhä epäilyjä ja koska ehdotetuilla toimenpiteillä ei voitu luoda vastapainoa Schneiderin ja Legrandin muodostaman yksikön kilpailuvoimalle.

48 Schneider vastasi 2.12.2002 päivätyssä kirjeessään, että menettelyn ollessa nyt jo loppuvaiheessa keskustelujen jatkaminen ei komission kannan perusteella enää ollut

realistista ja että yli vuoden kestäneen epävarmuuden lopettamiseksi se oli päättänyt myydä Legrandin Wendel-KKR:lle.

49 Schneider vahvisti päätöksensä komissiolle lähettämällään 3.12.2002 päivätyllä faksilla. Se täsmensi, että 26.7.2002 tehdyn luovutussopimuksen mukaisesti Legrandin myynti Wendel-KKR:lle ei toteutuakseen edellyttänyt enää sen toimenpiteitä ja että myynti toteutuisi 10.12.2002.

50 Komissio aloitti perusteellisen tutkintamenettelyn 4.12.2002 tekemällään päätöksellä ja katsoi, että Schneiderin ehdottamien korjaustoimenpiteiden perusteella ei ollut mahdollista tutkimuksen tässä vaiheessa poistaa vakavia epäilyjä, jotka koskivat edelleen keskittymän soveltuvuutta yhteismarkkinoille ja jotka johtuivat tämän keskittymän vaikutuksista kielteisessä päätöksessä määriteltyihin alakohtaisiin markkinoihin Ranskassa.

51 Schneider vahvisti komissiolle 11.12.2002, että se oli luovuttanut 10.12.2002 osuutensa Legrandissa Wendel-KKR:lle.

52 Komissio ilmoitti 13.12.2002 päivätyllä kirjeellä Schneiderille tutkintamenettelyn lopettamisesta sen vuoksi, että menettelystä oli tullut tarkoitukseton.

53 Schneider nosti 10.2.2003 kumoamiskanteen 4.12.2002 tehdystä päätöksestä aloittaa perusteellinen tutkintamenettely ja 13.12.2002 tehdystä lopettamispäätöksestä (asia T-48/03).

54 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin määräsi asioissa T-310/01 DEP ja T-77/02 DEP, Schneider Electric vastaan komissio, 29.10.2004 antamillaan määräyksillä komission maksamaan Schneiderille aiheutuneet korvauskelpoiset oikeudenkäyntikulut, joiden määrä oli 419 595,32 euroa asiassa T-310/01 ja 426 275,06 euroa asioissa T-77/02 ja T-77/02 R.

55 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin jätti asiassa T-48/03, Schneider Electric vastaan komissio, 31.1.2006 antamallaan määräyksellä (Kok., s. II-111) kumoamiskanteen asiassa T-48/03 tutkimatta sillä perusteella, että riidanalaiset perusteellisen tutkintamenettelyn aloittamispäätös ja lopettamispäätös eivät olleet Schneiderille vastaisia päätöksiä.

56 Schneider valitti tästä määräyksestä 12.4.2006.

57 Tämä valitus hylättiin asiassa C-188/06 P, Schneider Electric vastaan komissio, 9.3.2007 annetulla yhteisöjen tuomioistuimen määräyksellä.

III Asian käsittelyn vaiheet ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja valituksenalainen tuomio

58 Schneider nosti 10.10.2003 ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa komissiota vastaan vahingonkorvauskanteen, joka koski vahinkoa, jota Schneider väitti kärsineensä sellaisten lainvastaisuuksien vuoksi, jotka rasittavat ilmoitetun keskittymän soveltuvuutta yhteismarkkinoille koskevaa valvontamenettelyä.

59 Schneider vaati, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

– ensisijaisesti velvoittaa yhteisön suorittamaan sille 1 663 734 716,76 euroa sillä varauksella, että korvausta alennetaan sillä korvattavien oikeudenkäyntikulujen määrällä, joka on vahvistettu asioissa T-310/01 DEP ja T-77/02 DEP annetuilla oikeudenkäyntikuluja koskevilla määräyksillä, ja sitä korotetaan yhtäältä koroilla, jotka ovat kertyneet 4.12.2002 lähtien siihen saakka, kunnes mainittu summa on kokonaan maksettu, 4 prosentin vuosikorolla, ja toisaalta sen veron määrällä, joka Schneiderin on maksettava saadessaan suoritetun korvauksen määrän

– toissijaisesti

  – ottaa kanteen tutkittavaksi

  – toteaa yhteisön olevan sopimussuhteen ulkopuolisessa vastuussa

  – vahvistaa menettelyn, jota on noudatettava sen Schneiderille tosiasiallisesti aiheutuneen vahingon määrittämiseksi, joka on korvattava, ja

– velvoittaa komission korvaamaan kaikki asian käsittelystä aiheutuvat oikeudenkäyntikulut.

60 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätti 11.12.2003 rajoittaa käsittelyn koskemaan sopimussuhteen ulkopuolisen yhteisön vastuun syntymisen periaatetta ja vahingon arvioimista koskevaa menetelmää.

61 Saksan liittotasavalta ja Ranskan tasavalta hyväksyttiin 20.4.2004 ja 6.12.2004 annetuilla määräyksillä asiassa väliintulijoiksi, ensiksi mainittu tukemaan komission vaatimuksia ja jälkimmäinen tukemaan Schneiderin vaatimuksia.

62 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ratkaisi valituksenalaisessa tuomiossa asian tämän tuomion 1 kohdassa ilmoitetulla tavalla.

63 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 152 ja 156 kohdassa, että asiassa Schneider I annetussa tuomiossa todettu puolustautumisoikeuksien loukkaaminen Ranskan alakohtaisten markkinoiden osalta rikkoi selvällä ja vakavalla tavalla asetuksen 18 artiklan 1 ja 3 kohtaan sisältyvää oikeussääntöä, jonka tarkoituksena on antaa oikeuksia yksityisille.

64 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin torjui valituksenalaisen tuomion 155 kohdassa seuraavasti komission esittämän argumentin erityisistä rajoitteista, jotka objektiivisesti arvioiden kohdistuvat sen yksikköihin perusteellisen tutkintamenettelyn aikana:

”Vastaajan esittämällä väitteellä, jonka mukaan monitahoisen markkinatutkimuksen suorittaminen hyvin tiukassa määräajassa on jo sellaisenaan vaikeaa, ei – – ole merkitystä, koska tässä tarkoitetun vahingon aiheuttajana ei ole väitetiedoksiannossa tai soveltumattomuuspäätöksessä suoritettu merkityksellisten markkinoiden analyysi vaan se, että väitetiedoksiannon päätelmistä ja soveltumattomuuspäätöksen määräysosasta on jätetty pois olennainen maininta, kun siihen ei sisälly mitään erityistä teknistä ongelmaa eikä siinä edellytetä mitään erityistä täydentävää analyysia, jota ei olisi kyetty ajankäytöllisistä syistä tekemään ja jonka puuttumisen ei siten voida katsoa

johtuvan satunnaisesta tai vahingosta johtuvasta laadintaongelmasta, jonka koko väitetiedoksiannon lukeminen voisi korjata.”

65 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätti kyseisen tuomion 157 kohdassa, että puolustautumisoikeuksien loukkaaminen merkitsee komission taholta laiminlyöntiä, joka on omiaan synnyttämään sopimussuhteen ulkopuolisen yhteisön vastuun.

66 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 269 kohdassa tarkastellessaan kysymyksiä vahingon syntymisestä sekä syy-yhteydestä vahingon ja komission laiminlyönnin välillä, että vaikka puolustautumisoikeuksien riittävän ilmeisestä loukkaamisesta on seurannut, että kielteisestä päätöksestä on tullut lainvastainen, tästä ei voida kuitenkaan päätellä, että ilman tätä loukkaamista keskittymä olisi pitänyt julistaa yhteismarkkinoille soveltuvaksi.

67 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 278 kohdassa, että kielteisessä päätöksessä olevalla virheellä ei ole evätty Schneiderilta minkäänlaista oikeutta keskittymän soveltuvuutta yhteismarkkinoille koskevaan päätökseen, jonka perusteella kaikkia tämän oikeuden epäämisen taloudellisia seurauksia ja erityisesti seurauksia, jotka johtuvat Legrandin varojen luovuttamista koskevasta velvollisuudesta, olisi pidettävä yhteisön syyksi luettavana vahinkona.

68 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi sen jälkeen valituksenalaisen tuomion 279 kohdassa, että Schneider ei voi pätevästi väittää kärsineensä vahinkoa, joka olisi yhtä suuri kuin sen hallussa 10.10.2001 olleiden Legrandin varojen arvonmenetyksen kokonaisarvo, koska tämän vahingon ja yhteisön vastuun synnyttävän rikkomisen välillä ei ole riittävän välitöntä syy-yhteyttä.

69 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin myönsi kuitenkin kyseisen tuomion 288 ja 316 kohdassa, että on olemassa riittävän läheinen syy-yhteys päätöksen lainvastaisuuden ja Schneiderille aiheutuneen kahdentyyppisen vahingon välillä, eli vahingot vastaavat

– kuluja, joita yritykselle on aiheutunut siitä, että se on osallistunut keskittymän valvontamenettelyyn, joka aloitettiin uudelleen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 22.10.2002 antamien kumoamistuomioiden jälkeen, ja

– luovutushinnan alennusta, joka Schneiderin piti myöntää Legrandin varojen ostajalle saadakseen tämän luovutuksen vaikutukset lykätyksi siten, että yhteisön tuomioistuimissa kyseisenä ajankohtana vireillä olevilta oikeudenkäynneiltä ei vietäisi kohdetta ennen asian saattamista päätökseen.

70 Tuomion 301 kohdassa todettiin uudelleen aloitetun valvontamenettelyn aiheuttaneista kuluista, eli erilaisista konsultointikuluista, palkkioista ja hallintokuluista, että jos tukemista koskeva väite olisi esitetty 3.8.2001 päivätyssä väitetiedoksiannossa, Schneiderin olisi tosin pitänyt ottaa siihen kantaa ja valmistella tarvittaessa asianmukaiset korjaustoimenpiteet ennen keskittymän yhteismarkkinoille soveltuvuutta koskevan komission päätöksen tekemistä, kuten sen on täytynyt tehdä kyseisen päätöksen kumoamisen ja valvontamenettelyn uudelleen aloittamisen jälkeen.

71 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi kuitenkin valituksenalaisen tuomion samassa kohdassa, että se, että uudelta oikeudelliselta perustalta aloitetaan uudelleen hallinnollinen menettely, joka keskeytettiin 12 kuukautta aikaisemmin, on välttämättä merkinnyt Schneiderille kuluja, jotka ovat huomattavasti suuremmat kuin kulut, joita olisi aiheutunut siitä, että yritys ja sen neuvonantajat, jotka olivat jo olleet täysin mukana komission toimivaltaisten yksiköiden kanssa pidetyissä kokouksissa ja niiden kanssa käydyssä kirjeenvaihdossa, olisivat vastanneet samaan väitteeseen alkuperäisen valvontamenettelyn aikana.

72 Se totesi kyseisen tuomion 308 kohdassa luovutushintaa koskevasta alennuksesta, joka Schneiderin piti myöntää, että Schneiderin oli pakko samanaikaisesti neuvotella ja tehdä 26.7.2002 Legrandin luovutusta koskeva sopimus ja lykätä tämän luovutuksen tosiasiallista toteutumista 10.12.2002 saakka.

73 Se totesi kyseisen tuomion 311 kohdassa, että velvollisuus lykätä myynnin tosiasiallista toteutumista aiheutti välttämättä sen, että Schneider myönsi Wendel-KKR:lle luovutushinnasta alennuksen verrattuna siihen hintaan, jonka se olisi saanut siinä tapauksessa, että kyseessä olisi ollut lopullinen kauppa, joka olisi tehty ilman lainvastaista kielteistä päätöstä.

74 Se totesi kyseisen tuomion 312 kohdassa, että Legrandin varojen tosiasiallisen myynnin lykkääminen 10.12.2002 saakka edellytti sitä, että Wendel-KKR:lle korvattaisiin Legrandin varojen arvonalennuksen riski, koska teollisuusosakkeiden kurssit mahdollisesti heilahtelisivat epäedulliseen suuntaan kyseisen ajanjakson aikana.

75 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 322 kohdassa, että vahinko, joka koostuu luovutushinnan alennuksesta, oli yhtä suuri kuin ero, joka vallitsee sovitun luovutushinnan ja sen hinnan välillä, jonka Schneider olisi voinut saada, jos sillä olisi ollut käytettävissään ensimmäisen valvontamenettelyn päätteeksi 10.10.2001 laillinen päätös keskittymän soveltuvuudesta yhteismarkkinoille.

76 Se korosti kuitenkin kyseisen tuomion 329 kohdassa, että kun Schneider hankki täysin laillisesti määräysvallan Legrandissa, Schneider oli ottanut kantaakseen riskin siitä, että keskittymän valvonta johtaisi päätökseen, jossa julistettaisiin yhteismarkkinoille soveltumattomaksi tämä keskittymä, ja vastaavaan velvollisuuteen, jonka mukaan jo sulautuneiden yritysten varat pitäisi erottaa toisistaan.

77 Se katsoi kyseisen tuomion 330 kohdassa, että kun otetaan huomioon toteutuneen sulautuman laajuus ja taloudellisen vahvuuden huomattava kasvaminen, joka sulautumasta seurasi ainoille kahdelle vahvalle Ranskan pienjännitelaitteiden alakohtaisilla markkinoilla jo toimivalle yritykselle, Schneider ei kuitenkaan voinut olla tietämättä sitä, että toteutetulla sulautumalla saatettaisiin ainakin luoda määräävä asema yhteismarkkinoiden merkittävällä osalla tai vahvistaa sitä, jolloin komissio kieltäisi sen tällä perusteella.

78 Se päätteli tästä kyseisen tuomion 334 kohdassa, että Schneider oli vastuussa yhdestä kolmanneksesta korvattavasta vahingosta, joka oli aiheutunut luovutushinnan alennuksen johdosta.

79 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätti näiden olosuhteiden vuoksi tuomion 335 kohdassa, että Euroopan yhteisöllä oli velvollisuus korvata ainoastaan kaksi kolmannesta näistä vahingoista.

80 Lopuksi se päätti näiden olosuhteiden vuoksi 342 ja 344-346 kohdassa, että sen korvauksen määrää, joka Schneiderille on maksettava 10.12.2002 lähtien eli sen vahingon syntymispäivästä, joka liittyy Legrandin luovutuksen tosiasialliseen toteuttamiseen, on tarkistettava maksamalla korkoja vahingon määrän toteavan tuomion julistamispäivään saakka, minkä jälkeen siihen lisätään viivästyskorot viimeksi mainitusta päivästä siihen saakka, kunnes korvaus on kokonaan maksettu.

IV Asianosaisten vaatimukset

81 Komissio vaatii, että yhteisön tuomioistuin kumoaa valituksenalaisen tuomion ja velvoittaa Schneiderin korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

82 Schneider vaatii, että yhteisön tuomioistuin hylkää valituksen ja velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

V Valitusperusteet

83 Komissio esittää valituksensa tueksi virallisesti seitsemän kumoamisperustetta, jotka voidaan ryhmitellä viideksi eri perusteeksi.

84 Komissio moittii näillä perusteilla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että se on virheellisesti

– valituksenalaisen tuomion 155 kohdassa katsonut, että 3.8.2001 päivätystä väitetiedoksiannosta on ”jätetty pois” tukemista koskeva väite, ja todennut, että kyseisen väitteen muotoiluun ei sisälly ”mitään erityistä teknistä ongelmaa”

– valituksenalaisen tuomion 156 kohdassa katsonut, että komissio olisi rikkonut riittävän ilmeisellä tavalla oikeussääntöä, jonka tarkoituksena on antaa oikeuksia yksityisille

– valituksenalaisen tuomion 316 kohdassa todennut välittömän syy-yhteyden olemassaolon komission laiminlyönnin ja Schneiderille aiheutuneen sen vahingon välillä, joka liittyy siihen, että Legrandin luovutushintaa alennettiin vastikkeeksi 26.7.2002 sovitun myynnin tosiasiallisen toteutumisen lykkäämisestä 10.12.2002 saakka

– valituksenalaisen tuomion 288 kohdassa todennut sellaisen vahingon määrän, johon Schneider ei vedonnut, eli luovutushinnan alennuksen, jotta Legrandin luovutuksen vaikutukset saataisiin lykätyksi 10.12.2002 saakka, ja

– tehnyt oikeudellisen virheen valituksenalaisen tuomion 345 ja 346 kohdassa, kun se on määrännyt maksettavaksi viivästyskorkoja väitetyn luovutushinnan alennuksen johdosta aiheutuneen vahingon osalta 10.12.2002 lähtien vahingon määrän toteavan tuomion julistamispäivään saakka, vaikka tällaisia korkoja ei voitaisi periä kuin erityislaatuisissa tapauksissa.

VI Valituksen tarkastelu

A *Ensimmäinen valitusperuste, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi virheellisesti ”jättänyt pois” 3.8.2001 päivätyssä väitetiedoksiannossa väitteen siitä, että yritysten asemat tukevat toisiaan, ja todennut, että kyseisen väitteen muotoiluun ei sisälly ”mitään erityistä teknistä ongelmaa”*

1. Asianosaisten lausumat

85 Komissio muistuttaa, että se ei ole kiistänyt missään vaiheessa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsittelyä, että se on loukannut Schneiderin oikeutta tulla kuulluksi keskittymän valvontamenettelyn aikana. Se ilmoittaa kuitenkin kiistävänsä virallisesti, että havaittu laiminlyönti merkitsisi yhteisön vastuun syntyä.

86 Komissio jakaa ensimmäisen valitusperusteensa neljään osaan.

87 Komissio väittää, että koska ensimmäisen asteen tuomioistuin oli todennut valituksenalaisen tuomion 155 kohdassa, että tukemista koskeva väite ”oli jätetty pois” 3.8.2001 päivätystä väitetiedoksiannosta, ja koska se oli ratkaissut kyseisen tuomion samassa kohdassa, että kyseisen väitteen muotoiluun ei sisälly mitään erityistä teknistä ongelmaa, tuomioistuin on

– loukannut asiassa Schneider I annettuun tuomioon liittyvää oikeusvoimaa

– tehnyt aineellisesti paikkansapitämättömiä tosiseikkoja koskevia toteamuksia

– ottanut selvitysaineiston huomioon vääristyneellä tavalla

– laiminlyönyt perusteluvelvollisuuttaan.

88 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on komission mukaan todellisuudessa ainoastaan todennut asiassa Schneider I antamansa tuomion 445 kohdassa, että tukemista koskevaa väitettä ei ole käsitelty ”riittävän selkeästi ja tarkasti”. Kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin arvosteli sen jälkeen komissiota siitä, että se oli esittänyt väitetiedoksiannon ”osoittamatta millään tavalla”, että yritysten asemat tukisivat toisiaan, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi ainoastaan, että komissio ei ole analyysissaan korostanut tarpeeksi tätä erityistä väitettä.

89 Joka tapauksessa komission mukaan on todettava ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen katsoneen, että väite esitettiin ainakin implisiittisesti itse väitetiedoksiannossa.

90 Tällainen päätelmä osoittaa toisen ristiriitaisuuden asiassa Schneider I annetun tuomion ja valituksenalaisen tuomion välillä, koska viimeksi mainitun tuomion 155 kohdassa todetaan nimenomaisesti, että kyseistä väitettä ei ole esitetty, mitä ”koko väitetiedoksiannon lukeminen” ei voisi korjata.

91 Näiden kahden tuomion kolmas ristiriitaisuus on se ero, joka koskee arviointia Schneiderille väitetiedoksiantoa rasittavien virheiden vuoksi aiheutuvista vaikutuksista.

92 Komissio korostaa tältä osin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on päättänyt asiassa Schneider I antamansa tuomion 453 kohdassa, että Schneiderilla ei ole väitetiedoksiantojen laadinnan perusteella ollut mahdollisuutta arvioida Ranskan markkinoiden kilpailuongelmien ”täyttä laajuutta”, kun taas se on katsonut valituksenalaisen tuomion 152 kohdassa, että Schneider ”ei ole voinut tietää”, että sillä ”ei ole mitään mahdollisuutta” saada päätöstä keskittymän soveltuvuudesta yhteismarkkinoille, ellei se esitä riittäviä korjaustoimenpiteitä keskittymän luomaan tukemistilanteeseen.

93 Komission mukaan näiden kahden tuomion vertailusta ilmenee, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on asiassa Schneider I antamassaan tuomiossa todennut, että Schneider oli voinut saada tietoonsa, että tukemistilanne muodostaa kilpailuongelman, mutta Schneiderilla ei ollut mahdollisuutta arvioida sen muodostaman esteen täyttä laajuutta, koska tukemistilannetta ei ollut nimenomaisesti muotoiltu väitetiedoksiannon päätelmissä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on komission mukaan valituksenalaisessa tuomiossa sitä vastoin todennut, että Schneider ei ollut voinut olla tietoinen ongelmasta ja se ei siten ollut koskaan tietoinen siitä, että sen olisi ehdotettava riittäviä korjaustoimenpiteitä.

94 Komissio toteaa myös, että se oli ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittänyt väitteen, jonka mukaan monitahoisen markkinatutkimuksen suorittaminen monimutkaisessa asiassa on jo sellaisenaan vaikeaa asetuksessa säädettyjen hyvin tiukkojen määräaikojen vuoksi. Komissio huomautti erityisesti, että väitetiedoksiannon laati-

minen on erittäin vaikeaa, koska se on tehtävä tarpeeksi pian menettelyn aloittamisen ja tutkimuksen päättymisen jälkeen, jotta asianosaiset voisivat esittää huomautuksensa.

95 Komissio arvostelee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että se oli sivuuttanut nämä argumentit ja päättänyt, että ne koskevat vain monitahoisen markkinatutkimuksen suorittamisen vaikeutta ja ovat näin ollen merkityksettömiä, koska vahingon aiheuttaja on tuomioistuimen mukaan todellisuudessa se, että väitetiedoksiannosta on jätetty pois maininta, joka ei aiheuta mitään erityistä teknistä ongelmaa, eikä edellytetä mitään erityistä täydentävää analyysia, jota ei olisi kyetty ajankäytöllisistä syistä tekemään, ja jonka puuttumisen ei voida katsoa johtuvan satunnaisesta tai vahingon vuoksi syntyneestä laadintaongelmasta.

96 Komission mukaan nämä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen näkemykset, siltä osin kuin ne ovat tosiseikkoja koskevia toteamuksia, ovat ilmeisen virheellisiä, kun otetaan huomioon sille menettelyn aikana arvioitavaksi annetut seikat, ja ne osoittavat, että selvitysaineisto on otettu huomioon vääristellyllä tavalla.

97 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei komission mukaan joka tapauksessa ole esittänyt riittäviä perusteluja tukemista koskevan väitteen mainitsematta jättämisestä eikä siitä, että tällaiseen mainintaan ei sisälly mitään erityistä teknistä ongelmaa.

98 Valituksenalainen tuomio on komission mukaan kumottava kokonaisuudessaan jo pelkästään ensimmäisen valitusperusteen vuoksi.

99 Schneider vaatii, että tämä valitusperuste hylätään.

100 Schneider katsoo, että sitä ei ole otettava tutkittavaksi, koska komissio

– riitauttaa tosiseikkoja koskevia arviointeja

– esittää uusia perusteluja, joiden mukaan ensinnäkin tukemista koskeva väite olisi kuitenkin esitetty implisiittisesti 3.8.2001 annetussa väitetiedoksiannossa ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi implisiittisesti todennut tämän seikan asiassa Schneider I antamassaan tuomiossa ja toiseksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi katsonut kyseisessä asiassa antamassaan tuomiossa, että Schneider olisi voinut saada tietää, että tukemistilanne muodostaa kilpailuongelman

– ei selvitä, missä määrin sen valitusperuste perustuu siihen, että selvitysaineisto on otettu huomioon vääristyneellä tavalla ja että perusteluvelvollisuutta on laiminlyöty.

101 Valitusperuste on joka tapauksessa Schneiderin mukaan hylättävä.

2. Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

a) Ensimmäisen valitusperusteen kolme ensimmäistä osaa, joissa väitetään, että asiassa Schneider I annettuun tuomioon liittyvää oikeusvoimaa on loukattu, että on esitetty aineellisesti paikkansapitämättömiä toteamuksia tosiseikoista ja että selvitysaineisto on otettu huomioon vääristyneellä tavalla

102 Oikeusvoima ulottuu ainoastaan niihin tosiseikkoja koskeviin kysymyksiin ja oikeuskysymyksiin, jotka tuomioistuimen päätöksellä nimenomaisesti tai väistämättä on ratkaistu (ks. yhdistetyt asiat C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomio 15.10.2002, Kok., s. I-8375, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

103 Lisäksi EY 225 artiklasta ja yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 58 artiklan ensimmäisestä kohdasta ilmenee, että ainoastaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on toimivaltainen yhtäältä määrittämään ratkaisun perustaksi asetettavan tosiseikaston, lukuun ottamatta sellaisia tapauksia, joissa määritetyn tosiseikaston paikkansapitämättömyys käy ilmi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle toimitetusta aineistosta, ja toisaalta arvioimaan tätä tosiseikastoa. Yhteisöjen tuomioistuimella ei siten ole toimivaltaa määrittää asian tosiseikastoa eikä lähtökohtaisesti myöskään arvioida sitä selvitystä, johon ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on asian tosiseikastoa määrittäessään tukeutunut. Silloin kun tämä selvitys on saatu asianmukaisesti ja todistustaakkaa sekä asian selvittämistä koskevia menettelysääntöjä ja yleisiä oikeusperiaatteita on noudatettu, ainoastaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tehtävänä on arvioida sille esitetyn selvityksen näyttöarvoa. Lukuun ottamatta sitä tapausta, että tuomioistuimelle esitetty selvitys on otettu huomioon vääristyneellä tavalla, tämä arviointi ei näin ollen ole sellainen oikeuskysymys, että se sinänsä kuuluisi yhteisöjen tuomioistuimen harjoittaman valvonnan piiriin (ks. mm. asia C-413/06 P, Bertelsmann ja Sony Corporation of America v. Impala, tuomio 10.7.2008, Kok., s. I-4951, 29 kohta).

104 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen suorittama tosiseikaston määrittäminen ja selvitysaineiston tarkastelu ovat oikeuskysymyksiä, jotka ovat yhteisön tuomioistuimen harjoittaman valvonnan piirissä, siinä tapauksessa, että määritetyn tosiseikaston paikkansapitämättömyys käy ilmi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle toimitetusta aineistosta tai että selvitysaineisto on otettu huomioon vääristyneellä tavalla (ks. vastaavasti asia C-119/97 P, Ufex ym. v. komissio, tuomio 4.3.1999, Kok., s. I-1341, 66 kohta).

105 Tarkastellun valitusperusteen ensimmäisessä osassa, jossa väitetään, että asiassa Schneider I annettuun tuomioon liittyvää oikeusvoimaa on loukattu, komissio pyrkii osoittamaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisessa tuomiossa määrittänyt tosiseikkoja tavalla, joka on ristiriidassa asiassa Schneider I annetussa tuomiossa, josta tuli lainvoimainen, nimenomaisesti tai väistämättä ratkaistujen tosiseikkojen kanssa.

106 Komissio pyrkii saman valitusperusteen toisessa ja kolmannessa osassa osoittamaan edellä mainitun oikeuskäytännön perusteella, että

– ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisessa tuomiossa määrittämä tosiseikasto on paikkansapitämätön suhteessa asiassa Schneider I annetussa tuomiossa määritettyihin tosiseikkoihin, ja tämä paikkansapitämättömyys johtuu suoraan viimeksi mainitun tuomion sanamuodosta

– ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ottanut valituksenalaisessa tuomiossa asiassa Schneider I annetun tuomion merkityksen huomioon vääristyneellä tavalla, kun tätä tuomiota pidetään todisteena, jota on tarpeen vaatiessa tulkittava, jotta määritetään tosiseikat sen ratkaisemiseksi, onko yhteisö sopimussuhteen ulkopuolisessa vastuussa.

107 Valitusperusteen kolme ensimmäistä osaa edellyttävät seuraavien kysymysten tarkastelua:

– Mitkä ovat tosiseikkoja, joihin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 152 ja 156 kohdassa perustanut toteamuksensa siitä, että komissio on rikkonut selvällä ja vakavalla tavalla Schneiderin puolustautumisoikeuksien vuoksi komission harkintavallalle asetettuja rajoja?

– Onko nämä tosiseikat ratkaistu asiassa Schneider I annetussa tuomiossa?

– Ovatko ne, siten kuin ne esitetään valituksenalaisessa tuomiossa, ristiriidassa asiassa Schneider I annetun tuomiossa esitettyjen tosiseikkojen kanssa?

108 On siis tarkasteltava yhdessä kyseisissä valitusperusteen kolmessa osassa esitettyjä näkemyksiä, kun tarkastellaan sitä, esitetäänkö väitetiedoksiannossa tukemista koskevaa väitettä ja esiintyikö ongelmia, joiden vuoksi väitteen tarpeeksi selkeä ja täsmällinen muotoilu ei ollut mahdollista tässä perusteelliseen tutkintamenettelyyn kuuluvassa asiakirjassa.

109 On kuitenkin pantava merkille, että toinen ja kolmas osa ovat osittain päällekkäisiä ensimmäisen osan kanssa, koska ne koskevat tosiseikkoja, jotka on seuraavan analyysin mukaan nimenomaisesti tai väistämättä ratkaistu asiasta Schneider I annetussa tuomiossa. Nämä osat ovat itsenäisiä vain siltä osin kuin ne koskevat tosiseikkoja, joita ei ole ratkaistu asiasta Schneider I annetussa tuomiossa.

i) Tukemista koskeva väitteen esittäminen 3.8.2001 päivätyssä väitetiedoksiannossa

110 Valituksenalaisen tuomion 140 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi Schneiderin vedonneen siihen, että komissio ei ilmaissut riittävän selvästi ja täsmällisesti 3.8.2001 päivätyssä väitetiedoksiannossaan keskittymän soveltuvuudesta esitettyä väitettä, joka koski tukemistilannetta Ranskan alakohtaisilla pienjännitelaitteiden markkinoilla tukkumyynnin tasolla.

111 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistutti ensiksi asian arvioinnissa valituksenalaisen tuomion 145–150 kohdassa asetuksen 18 artiklan mukaisten komission velvollisuuksien sisällöstä ja vaikutuksesta. Se totesi kyseisen tuomion 151 kohdassa, että Schneider vetoaa sellaisen säännön rikkomiseen, jonka tarkoituksena on antaa oikeuksia yksityisille sopimussuhteen ulkopuolista yhteisön vastuuta koskevan järjestelmän mukaisesti.

112 Se totesi tämän jälkeen 152 kohdassa, että ”se, että komissio on laatinut väitetiedoksiannon siten, kuten tässä tapauksessa, että [Schneider] ei ole voinut tietää, että ellei se esittäisi korjaustoimenpiteitä, jotka ovat omiaan vähentämään tukemistilanteita sen asemien ja Legrandin asemien välillä Ranskan alakohtaisilla markkinoilla tai poistamaan ne, sillä ei olisi mitään mahdollisuutta saada keskittymää julistetuksi yhteismarkkinoille soveltuvaksi, kuten asiassa Schneider I annetusta tuomiosta ilmenee, merkitsee tässä tapauksessa asetuksen 18 artiklan 1 ja 3 kohdan selvää ja vakavaa rikkomista”.

113 Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin käytti valituksenalaisen tuomion 152 kohdassa sanamuotoa, jossa vahvistetaan yhteisön vastuun yhden edellytyksen täyttyminen viittaamalla siihen, mitä ”asiassa Schneider I annetusta tuomiosta ilmenee”, se perusti päätelmiensä tässä vaiheessa välttämättä määrittelynsä ”selvästä ja vakavasta rikkomisesta” asiassa Schneider I annetun tuomion 440–461 kohdassa esitettyyn analyysiin, sellaisena kuin se on esitetty kyseisessä tuomiossa, niiden olosuhteiden osalta, joiden vallitessa väitetiedoksianto tehtiin.

114 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin otti 3.8.2001 annetun väitetiedoksiannon laatimisen osalta huomioon seuraavat tosiseikat, siten kuin ne on todellakin todettu ja niitä on arvioitu asiassa Schneider I annetun tuomion 445 ja 453 kohdassa:

– Väitetiedoksiantoa luettaessa ei ilmene, että siinä ”olisi käsitelty riittävän selkeästi ja tarkasti sitä, että Schneiderin asema vahvistuu ranskalaisiin pienjännitelaitteiden jälleenmyyjiin nähden, ei vain sen seurauksena, että mukaan lasketaan Legrandin

myynti sähkönjakokeskusten komponenttien markkinoilla, vaan myös sen seurauksena, että Legrandilla on hallitseva asema vastaanottopään sähkölaitteiden segmenteillä”.

– ”Väitetiedoksiannon yleispäätelmissä luetellaan keskittymän vaikutusalaan kuuluvat eri kansalliset alakohtaiset markkinat osoittamatta kuitenkaan millään tavalla sitä, että jommankumman ilmoituksen tehneen osapuolen asema tietyillä tuotemarkkinoilla nojautuisi toisella osapuolella joillakin toisilla alakohtaisilla markkinoilla olevaan asemaan.”

– ”Schneiderilla [ei] ole väitetiedoksiannon perusteella ollut mahdollisuutta arvioida niiden komission nimeämien kilpailuongelmien täyttä laajuutta, joita ilmoitettu keskittymä aiheutti Ranskan pienjännitelaitteiden markkinoille jälleenmyynnin tasolla.”

115 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei siis valituksenalaisessa tuomiossa olevassa viittauksessaan asiassa Schneider I annettuun tuomioon tukeutunut suinkaan siihen, että maininta tukemista koskevasta väitteestä olisi yksinkertaisesti jätetty pois 3.8.2001 päivätystä väitetiedoksiannosta, vaan se otti nimenomaan huomioon – kuten se teki myös asiassa Schneider I antamassaan tuomiossa – itse väitetiedoksiannossa olevan tukemistilannetta koskevan kysymyksen käsittelyn epäselvyyden ja epätäsmällisyyden sekä tätä kysymystä koskevan nimenomaisen maininnan pois jättämisen väitetiedoksiannon yleispäätelmistä.

116 Näissä olosuhteissa ei voida katsoa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi loukannut asiassa Schneider I annetussa tuomiossa ratkaistuihin tosiseikkoihin liittyvää oikeusvoimaa.

117 Näitä päätelmiä ei voida kumota sillä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin torjui valituksenalaisen tuomion 155 kohdassa komission vastuustaan vapautumista koskevan argumentin toteamalla, että vahingon aiheuttaa se, että ”väitetiedoksiannon päätelmistä ja [kielteisen] päätöksen määräysosasta on jätetty pois olennainen maininta”. Edellä mainitun asiayhteyden perusteella ilmaisu ”on jätetty pois olennainen

maininta” merkitsee sitä, että väitetiedoksiannosta oli jätetty pois tarpeeksi selkeä ja täsmällinen maininta tukemista koskevasta väitteestä.

118 Joka tapauksessa se, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin käytti ilmaisua ”pois jättäminen”, ei merkitse, että kyseinen tuomioistuin olisi sen vuoksi tehnyt virheellisen arvion valituksenalaisen tuomion 152 kohdassa, jonka mukaan Schneider ”ei ole voinut tietää, että ellei se esittäisi korjaustoimenpiteitä, jotka ovat omiaan vähentämään tukemistilanteita sen asemien ja Legrandin asemien välillä Ranskan alakohtaisilla markkinoilla tai poistamaan ne, sillä ei olisi mitään mahdollisuutta saada keskittymää julistetuksi yhteismarkkinoille soveltuvaksi”.

119 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin pyrki asiassa Schneider I antamassaan tuomiossa varmistamaan, oliko Schneider voinut väitetiedoksiannon perusteella olla täysin tietoinen siitä, että markkina-asemien keskinäinen tukeminen voisi johtaa siihen, että yrityskeskittymä julistetaan yhteismarkkinoille soveltumattomaksi eli että tukeminen muodostaisi sille ehdottoman esteen.

120 Samalla tavoin kuin se, että kaikenlainen maininta tukemista koskevasta väitteestä olisi jätetty pois, myös väitteen riittämättömän selkeä ja täsmällinen muotoilu, joka ei asiassa Schneider I annetun tuomion 453 kohdan mukaan anna mahdollisuutta arvioida tiettyjen kilpailuongelmien ”täyttä laajuutta”, estää kyseisiä yrityksiä saamasta tietoonsa näiden ongelmien ratkaisevaa merkitystä valvontamenettelyn tulosten suhteen.

121 Tästä syystä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut asiassa Schneider I antamansa tuomion 455, 456, 458 ja 460 kohdassa seuraavaa:

– Schneiderilta on ”viety mahdollisuus riitauttaa hyödyllisesti sen komission näkemyksen perusta, jonka mukaan Schneider vahvistaa jälleenmyynnin tasolla

määräävää asemaansa Ranskassa nousukeskusten ja ryhmäkeskusten komponenttien alalla Legrandilla vastaanottopään sähkölaitteiden alalla olevaan hallitsevaan asemaan perustuen”.

– Schneider ei ole ”saanut tilaisuutta esittää hyödyllisesti tätä koskevia huomautuksiaan vastauksessaan väitetiedoksiantoon eikä 21.8.2001 pidetyssä kuulemistilaisuudessa”.

– ”Näin ollen on katsottava, ettei Schneiderille ole annettu mahdollisuutta esittää hyödyllisesti ja hyvissä ajoin ehdotuksia sellaisista riittävän laajoista varojen luovuttamisista, joilla komission nimeämät kilpailuongelmat kyseisillä Ranskan alakohtaisilla markkinoilla olisi voitu ratkaista.”

– ”Schneiderilta on siten voitu välillisesti riistää mahdollisuus saada hyväksyntä, jonka komissio olisi voinut antaa ehdotetuille parannuksille, jos ilmoituksen tehneille osapuolille olisi annettu mahdollisuus esittää hyvissä ajoin ehdotuksia sellaisista riittävän suurista luopumisista, joilla kaikki komission nimeämät kilpailuongelmat jälleenmyynnin osalta Ranskassa olisi voitu ratkaista.”

122 Ilmaukset ”on viety mahdollisuus”, ”ei ole saanut tilaisuutta”, ”ei ole annettu mahdollisuutta”, ”on voitu välillisesti riistää”, merkitsevät sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi asiassa Schneider I antamassaan tuomiossa, että Schneider ei pystynyt väitetiedoksiantoa rasittavien virheiden vuoksi tietämään tukemista koskevan väitteen ratkaisevasta merkityksestä.

123 Kun siis ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 152 kohdassa, että ”Schneider ei ole voinut tietää, että ellei se esittäisi korjaustoimenpiteitä – –, sillä ei olisi mitään mahdollisuutta saada keskittymää julistetuksi

yhteismarkkinoille soveltuvaksi”, se ei esittänyt arviota, joka eroaisi sen asiassa Schneider I antamassaan tuomiossa esittämästä arviosta, vaan se esitti saman arvion muotoillen sen eri tavalla.

124 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arvio ei ole myöskään ristiriitainen sen suhteen, että se katsoi valituksenalaisen tuomion 155 kohdassa, että ”koko väitetiedoksiannon lukeminen [ei voisi] korjata” sen laadintaongelmaa. Se, että asiassa Schneider I annetussa tuomiossa otetaan huomioon, että tukemista koskevan väitteen muodostamasta esteestä ei ole mahdollista saada tietoa, merkitsee juuri, että koko väitetiedoksiannon lukeminen ei voisi korvata sen puutteellista laadintaa.

125 Edellä mainituista seikoista aiheutuu, että komission argumentteja 3.8.2001 päivätyssä väitetiedoksiannossa olevasta tukemista koskevaa väitettä koskevasta viittauksesta ei voida hyväksyä.

ii) Sellaisten ongelmien esiintyminen, joiden vuoksi tukemista koskevaa väitettä ei voitu muotoilla tarpeeksi selkeästi ja täsmällisesti 3.8.2001 päivätyssä väitetiedoksiannossa

126 Kun tarkastellaan asiassa Schneider I annetun tuomion 437 kohtaa ja sitä seuraavia kohtia, on ensin todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei tässä tuomiossa ratkaissut tosiseikkoja koskevaa kysymystä siitä, aiheuttiko tukemista koskevan väitteen mainitseminen 3.8.2001 päivätyssä väitetiedoksiannossa ”mitään erityistä teknistä ongelmaa” komissiolle.

127 Sen lisäksi on todettava, että tämän tosiseikan osalta ei ole kyse tosiseikaston määrittämisestä vaan tosiseikoista tehtävästä arvioinnista.

128 Siten kyseisen tosiseikan suhteen valitusperusteen kaksi ensimmäistä osaa, joissa väitetään, että oikeusvoiman periaatetta on loukattu ja että tosiseikasto on paikkansapitämätön, ovat tehottomia.

129 Valitusperusteen kolmannen osan suhteen on tutkittava, aiheutuuko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätelmä, jonka mukaan tukemista koskevan väitteen mainintaan ei sisälly mitään erityistä teknistä ongelmaa, siitä, että selvitysaineisto on otettu huomioon vääristyneellä tavalla.

130 Tältä osin on todettava, että väitetiedoksiantoon sisältyvä maininta väitteestä eli esimerkiksi tukemista koskevasta väitteestä ei edellytä, että se osoitetaan aukottomasti paikkansapitäväksi esittämällä kattava taloudellinen analyysi.

131 Tällainen osoittaminen, joka voi keskittymien alalla aiheuttaa huomattavia vaikeuksia, on toteutettava vasta myöhemmässä menettelyvaiheessa ottaen huomioon erityisesti huomautukset, joita voivat esittää keskittymään osallistuvat yritykset, joille on asianmukaisesti tiedotettu kilpailuongelman olemassaolosta väitetiedoksiannolla, jotta ne voisivat käyttää tehokkaasti puolustautumisoikeuksiaan.

132 Komission on väitetiedoksiantovaiheessa otettava esille tarpeeksi selkeästi ja täsmällisesti ainoastaan tukemista koskeva ongelma, joka muodostaa esteen julistukselle keskittymän soveltuvuudesta yhteismarkkinoille.

133 Näiden syiden perusteella on katsottava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätelmä, jonka mukaan tukemista koskevan ongelman mainitsemiseen ei sisältynyt mitään erityistä teknistä ongelmaa, ei aiheutunut siitä, että sille toimitettu selvitysaineisto olisi otettu huomioon vääristyneellä tavalla.

134 Edellä mainittujen näkökohtien vuoksi ensimmäisen valitusperusteen kolme ensimmäistä osaa on hylättävä.

b) Perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä koskeva neljäs valitusperuste

135 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ei tarvitse perusteluvelvollisuuden täyttämiseksi esittää sellaista selvitystä, jossa seurattaisiin tyhjentävästi ja kohta kohdalta kaikkia riidan asianosaisten esittämiä päätelmiä, ja perustelut voivat siis olla implisiittisiä, kunhan ne, joita asia koskee, saavat niiden avulla selville syyt, joiden vuoksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole hyväksynyt niiden väitteitä, ja yhteisöjen tuomioistuimella on käytettävissään riittävät tiedot, jotta se pystyy harjoittamaan laillisuusvalvontaansa (ks. mm. yhdistetyt asiat C-120/06 P ja C-121/06 P, FIAMM ym. v. neuvosto ja komissio, tuomio 9.9.2008, Kok., s. I-6513, 96 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

136 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin viittasi valituksenalaisen tuomion 152 kohdassa tukemista koskevan väitteen mainintaa koskevan kysymyksen osalta siihen, mitä ”asiassa Schneider I annetusta tuomiosta ilmenee” väitetiedoksiannon laadintatavasta.

137 Kuten edellä tämän tuomion 114 kohdassa on todettu, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin viittaa siis tosiseikkoihin, jotka on otettu huomioon asiassa Schneider I annetun tuomion 445 ja 453 kohdassa ja joita käsitellään ensimmäisen valitusperusteen kolmessa ensimmäisessä osassa. Näin se selvittää, että se perustaa ”selvää ja vakavaa rikkomista” koskevan määrittelynsä näihin tosiseikkoihin.

138 Kuten lisäksi käy ilmi tämän tuomion 117 kohdasta, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tekemä viittaus luo asiayhteyden, jossa voidaan arvioida, mikä vaikutus on ilmauksella ”on jätetty pois olennainen maininta”, jota käytetään myöhemmin valituksenalaisen tuomion 155 kohdassa.

139 Sen päätelmän osalta, että maininta tukemista koskevasta väitteestä väitetiedoksiannossa ei sisällä mitään erityistä teknistä ongelmaa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korostaa kyseisessä valituksenalaisen tuomion 155 kohdassa riittävin perusteluin eroa, joka on tehtävä yhtäältä merkityksellisiä markkinoita koskevan sisällöllisen tutkimuksen, jolla pyritään todentamaan yhteismarkkinoille soveltumattomuus, ja toisaalta sen välillä, että väitetiedoksiannossa yksinkertaisesti ilmoitetaan kilpailuongelmasta, joka voi muodostaa esteen päätökselle keskittymän soveltuvuudesta yhteismarkkinoille, ellei asiaankuuluvien yritysten huomautuksista muuta johdu.

140 Edellä mainittujen näkökohtien vuoksi ensimmäisen valitusperusteen neljäs osa on myös hylättävä.

141 Näin ollen ensimmäinen valitusperuste on hylättävä kokonaisuudessaan, eikä sen tutkittavaksi ottamisen edellytyksistä ole tarpeen lausua.

B *Toinen valitusperuste, joka koskee sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi virheellisesti katsonut, että komissio on rikkonut riittävän ilmeisellä tavalla oikeussääntöä, jonka tarkoituksena on antaa oikeuksia yksityisille*

1. Asianosaisten lausumat

142 Komissio jakaa toisen valitusperusteensa kahteen osaan, jotka koskevat tosiseikkojen oikeudellista luonnehdintaa koskevaa virhettä ja perusteluvelvollisuuden laiminlyömistä.

143 Tämän valitusperusteen ensimmäisessä osassa komissio myöntää, että sopimussuhteen ulkopuolista yhteisön vastuuta koskevassa järjestelmässä, kun kyseessä olevalla toimielimellä on huomattavan vähän tai jopa ei ollenkaan harkintavaltaa, jo pelkän yhteisön oikeuden loukkaamisen voidaan katsoa olevan riittävän ilmeinen sääntöjen, joilla annetaan oikeuksia yksityisille, rikkominen.

144 Komissio myöntää, että kun kyse on oikeudesta tulla kuulluksi asetuksen 18 artiklan 1 ja 3 kohdan mukaisesti, komissiolla oleva velvollisuus ilmaista tukemista koskeva väite mahdollisimman selkeästi ja täsmällisesti ei ole velvollisuus, jonka suhteen se voi käyttää harkintavaltaa, vaan kyse on ainoastaan merkityksellisten menettelysääntöjen soveltamisesta.

145 Komissio katsoo kuitenkin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt välttämättä ottaa huomioon sen seikan lisäksi, että komissiolla oli vain vähän tai ei ollenkaan harkintavaltaa suhteessa Schneiderin oikeuteen tulla kuulluksi, myös niiden tilanteiden monitahoisuus, jotka toimielimen olisi ratkaistava hallinnollisen menettelyn aikana.

146 Se muistuttaa, että se oli esittänyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, että 3.8.2001 päivätyn väitetiedoksiannon laatiminen oli ollut erittäin vaikeaa, kun otetaan huomioon sille asetetun aikarajan lisäksi erityisesti useilla kansallisilla alakohtaisilla markkinoilla toimivan keskittymän aiheuttamien kilpailuongelmien laajuus. Komission kaikista kansallisista alakohtaisista markkinoista tekemän jokaisen väitteen selkeä ja riittävän täsmällinen ilmoittaminen oli erittäin monimutkaista asiasisällön ja tekstinlaadinnan kannalta.

147 Tukemista koskeva väite oli komission mukaan itsessään erityisen monimutkainen, kun otetaan huomioon, että sen valmistelu ja laadinta eivät vaatineet yksittäistä analyysiä kustakin kansallisista alakohtaisista markkinoista, kuten toiset väitetiedoksiantoon sisältyvät väitteet, vaan horisontaalista analyysiä kunkin jäsenvaltion kaikista

pienjännitelaitteiden markkinoista mukaan lukien alakohtaiset markkinat, joille keskittymä ei aiheuttanut horisontaalista kilpailuongelmaa.

148 Markkina-asemien keskinäistä tukemista, joka on taloudellisesti monitahoinen käsite, koskevan väitteen esittäminen olisi edellyttänyt asianosaisten ja niiden kilpailijoiden aseman vertailua useilla alakohtaisilla markkinoilla jokaisen jäsenvaltion sisällä ja jakelun rakenteen sekä tavarantoimittajien ja tukkukauppiaiden välisten suhteiden tarkastelua jokaisessa jäsenvaltiossa.

149 Komissio korostaa, että se ei väitä, että tukemista koskevan väitteen paikkansapitävyyttä on vaikea osoittaa, vaan se esittää, että tämän tukemista koskevan väitteen riittävän selkeä ja täsmällinen esittäminen oli erityisen monimutkaista.

150 Komissio toteaa myös, että Scheider oli väittänyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, että heti keskittymän ilmoittamisen jälkeen se oli riitauttanut tukemistilanteen, minkä vuoksi komission olisi pitänyt voida helpommin ilmoittaa riittävän selkeästi ja täsmällisesti tätä asiaa koskevasta väitteestä. Komissio oli vastannut, että nämä olosuhteet vähensivät vielä enemmän tehdyn menettelyvirheen vakavuutta.

151 Komissio väittää, että koska Schneider oli itse minimoinut tukemisongelman vaikutuksen, riittävän ilmeisenä rikkomisena ei voida missään tapauksessa pitää sitä, että komissio ei esittänyt vastaavaa väitettä tarpeeksi selkeästi ja täsmällisesti.

152 Komissio toteaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt tässä asiassa ottaa huomioon, että komissio laati 145 sivun pituisen väitetiedoksiannon hyvin

tiukassa määräajassa, joten se joutui toimimaan tilanteessa, jonka monitahoisuuden vuoksi rikkomista ei voida pitää riittävän ilmeisenä.

153 Komissio toteaa toisen valitusperusteen toisessa osassa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt esittää riittävän huolellisesti perustelut, joiden perusteella se päätti, että asiassa Schneider I annetussa tuomiossa todettu rikkominen oli riittävän ilmeinen.

154 Komissio katsoo kuitenkin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei esitä tältä osin lähes mitään perusteluja valituksenalaisessa tuomiossa.

155 Näistä perusteluista ei komission mukaan käy ilmi, miksi asian käsittelyyn komissiossa kohdistuneet monenlaiset eri rajoitukset eivät lieventäneet rikkomisen vakavuutta.

156 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei komission mukaan ainakaan vastannut riittävästi komission sille esittämiin asianmukaisiin argumentteihin, joissa todettiin erityisesti, että komissio

– oli todennut tukemisongelman väitetiedoksiannon useassa eri kohdassa

– oli ilmoittanut vaikeuksista, jotka koskivat sitä, että väitetiedoksianto laadittiin lyhyessä ajassa ja että oli monimutkaista arvioida kaikkia asia-argumentteja, joista tukemista koskenut väite oli vain yksi useista asiaan vaikuttaneista seikoista, ja ehdotettuja parannuksia

– oli vahvistanut sen, että Schneider toimitti komissiolle tietoja, jotka osoittivat, että keskittymään ei liity minkäänlaista tukemisongelmaa, mikä vähentää sen mielestä vielä enemmän tehdyn menettelyvirheen vakavuutta

– oli katsonut, että se oli voinut vilpittömin mielin lisätä aikaisemmin todetusta tukemista koskevasta väitteestä soveltumattomuuspäätökseen tosiseikkoja koskevat perusteet ja oikeudelliset perusteet

– oli väittänyt, että väitetiedoksiannon selvyyttä koskevaa edellytystä ei ollut vahvistettu vielä näin selkeästi oikeuskäytännössä tosiseikkojen tapahtumahetkellä.

157 Schneider vaatii, että toinen valitusperuste hylätään.

158 Sen ensimmäinen osa on Schneiderin mukaan jätettävä tutkimatta, koska sillä vaaditaan uutta tosiseikkoja koskevaa arviointia ja siihen sisältyisi uusi argumentti, jonka mukaan tukemista koskevan väitteen laatiminen oli vaikeaa.

159 Schneiderin mukaan tarkasteltua valitusperustetta ei joka tapauksessa voida hyväksyä.

2. Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

a) Toisen valitusperusteen ensimmäinen osa, joka koskee virhettä tosiseikkojen oikeudellisessa luonnehdinnassa

160 Sopimussuhteen ulkopuolisen yhteisön vastuun syntymiselle on asetettu tiettyjä edellytyksiä, joihin kuuluu silloin, kun kyse on oikeudellisen toimen lainvastaisuudesta, sellaisen oikeussäännön, jonka tarkoituksena on antaa oikeuksia yksityisille, riittävän ilmeinen rikkominen. Tämän edellytyksen osalta ratkaiseva peruste yhteisön oikeuden rikkomisen luokittelemiseksi riittävän ilmeiseksi on se, että yhteisön toimielin on selvästi ja vakavasti ylittänyt harkintavaltansa rajat. Jos kyseessä olevalla toimielimellä on huomattavan vähän tai ei ollenkaan harkintavaltaa, jo pelkän yhteisön oikeuden rikkomisen voidaan katsoa olevan riittävän ilmeinen rikkominen (asia C-282/05 P, Holcim (Deutschland) v. komissio, tuomio 19.4.2007, Kok., s. I-2941, 47 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

161 Tämän vuoksi sopimussuhteen ulkopuolista yhteisön vastuuta koskevassa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä otetaan muun muassa huomioon säänneltävien tilanteiden monitahoisuus (ks. em. asia Holcim (Deutschland) v. komissio, tuomion 50 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

162 Tässä asiassa ei riitauteta sitä, että edellä mainittu lainvastaisuus muodostuu, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustellusti ratkaissut asian valituksenalaisen tuomion 145-151 kohdassa, sellaisen oikeussäännön, jonka tarkoituksena on antaa oikeuksia yksityisille, eli asetuksen 18 artiklan 3 kohdan, jossa vahvistetaan puolustautumisoikeuksien kunnioittamisen periaate, rikkomisesta.

163 Tässä yhteydessä on korostettava ensinnäkin, että väitetiedoksianto on olennainen asiakirja tämän periaatteen soveltamiseksi.

164 Väitetiedoksianto on asiakirja, jolla rajataan komission vireille paneman hallinnollisen menettelyn kohde puolustautumisoikeuksien tehokkaan käyttämisen varmistamiseksi ja estetään näin se, että komissio ottaa huomioon muita väitteitä asianomaisen menettelyn päättävässä päätöksessään (em. asia Bertelsmann ja Sony Corporation of America v. Impala, tuomion 63 kohta).

165 Tältä osin asetuksen 18 artiklan 3 kohdan nojalla silloin, kun komissio toteaa väitetiedoksiannon jälkeen perusteellisen tutkintamenettelyn aikana, että kilpailuongelmaa, jonka vuoksi keskittymä saatetaan julistaa yhteismarkkinoille soveltumattomaksi, ei ole todettu ollenkaan tai riittävällä tavalla väitetiedoksiannossa, komission on joko luovuttava kyseisestä väitteestä lopullista päätöstä koskevassa vaiheessa tai annettava kyseisille yrityksille tilaisuus esittää sille ennen lopullista päätöstä kaikki huomautuksensa asiakysymyksistä ja ehdotuksensa hyödyllisiksi korjaustoimenpiteiksi.

166 Komissiolla ollut velvollisuus esittää tukemista koskeva väite riittävän selkeästi ja täsmällisesti aiheutui, kuten komissio myöntää, yksinkertaisesti merkityksellisten menettelysääntöjen soveltamisesta, joten komissiolla oli, kun on kyse Schneiderin oikeudesta tulla kuulluksi, huomattavan vähän tai ei ollenkaan harkintavaltaa.

167 Valitusperusteen tarkasteltava osa perustuu ensinnäkin siihen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole komission mukaan ottanut huomioon ratkaistavan tilanteen monitahoisuutta, jonka perusteella mainitun tuomioistuimen olisi pitänyt katsoa, että rikkominen ei ollut riittävän ilmeinen.

168 Tämä osa perustuu siten lähtökohtaan, jossa asetetaan kyseenalaiseksi valituksenalaisen tuomion 155 kohtaan sisältyvä tosiseikan arviointi, jonka mukaan tukemista koskevan väitteen sisällyttäminen 3.8.2001 päivättyyn väitetiedoksiantoon ei olisi aiheuttanut ”mitään erityistä teknistä ongelmaa”, ja tämä arviointi kuuluu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toimivaltaan.

169 Väite selvitysaineiston huomioon ottamisesta vääristyneellä tavalla on jo todettu perusteettomaksi edellä tämän tuomion 133 kohdassa kyseisen arvioinnin osalta.

170 Näissä olosuhteissa komission esittämää argumenttia ratkaistavan tilanteen monitahoisuudesta, johon se on vedonnut osoittaakseen oikeudellista luonnehdintaa koskevan virheen, ei voida hyväksyä.

171 Toisen valitusperusteen ensimmäinen osa perustuu toiseksi siihen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on arvioinut komission käytöksen riittävän ilmeiseksi rikkomiseksi, vaikka Schneider, joka itse minimoi jo keskittymää koskevan ilmoituksen tehdessään tukemisongelman vaikutuksen, oli komission mukaan ollut tietoinen kilpailuongelmasta, mikä vähentää tehdyn menettelyvirheen vakavuutta.

172 Vaikka oletettaisiin, että Schneider olisi jo keskittymää koskevan ilmoituksen tehdessään vakuuttanut ennalta komissiolle, että kyseinen keskittymä ei aiheuta tukemisongelmaa, tukemisväitteen riittämättömän selkeä ja täsmällinen maininta väitetiedoksiannossa johti kuitenkin siihen, että Schneider ei voinut saada tietoa yhteismarkkinoille soveltumattomuutta koskevan julistuksen mahdollisuudesta, mikä päinvastoin vahvisti Schneiderin näkemystä ja teki sille vähemmän todennäköiseksi sen, että se olisi huomautuksiaan laatiessaan esittänyt täydentäviä perusteluita ja/tai ehdotuksia riittäviksi korjaustoimenpiteiksi.

173 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei tehnyt edellä mainittujen seikkojen perusteella tosiseikkojen oikeudellista luonnehdintaa koskevaa virhettä, kun se totesi riittävän ilmeisen rikkomisen eikä tältä osin pitänyt kyseistä tilannetta monitahoisena eikä katsonut, että Schneider olisi ollut tietoinen tukemisongelman aiheuttamasta riskistä keskittymälle.

174 Näin ollen toisen valitusperusteen ensimmäinen osa on hylättävä eikä ole tarpeen lausua sen tutkittavaksi ottamisen edellytyksistä.

b) Toisen valitusperusteen toinen osa, joka koskee perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä

175 Kuten tämän tuomion 135 kohdasta ilmenee, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ei tarvitse perusteluvelvollisuuden täyttämiseksi esittää kattavia vastauksia riidan asianosaisten esittämiin kaikkiin argumentteihin, ja riittää, että perusteluista, jotka voivat olla implisiittisiä, asianosaiset saavat selville syyt, joiden vuoksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole hyväksynyt asianosaisten väitteitä, ja että perusteluiden johdosta yhteisöjen tuomioistuin pystyy harjoittamaan laillisuusvalvontaansa.

176 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korostaa valituksenalaisessa tuomiossa riittävän ilmeisen rikkomisen olemassaolon perusteeksi ensiksi 145–150 kohdassa väitetiedoksiannon merkitystä puolustautumisoikeuksien käytölle ja viittaa useisiin ennakkoratkaisuihin.

177 Se tuo esiin seuraavaa:

– ”Asetuksen 18 artiklan 3 kohdasta ilmenee – –, että komissio saa perustaa soveltumattomuuspäätöksensä ainoastaan vastaväitteisiin, joista yritykset, joita asia koskee, ovat voineet esittää huomautuksensa.”

– ”Koska yhteisön laajuisen keskittymän osapuolina olevat yritykset ovat niiden etuihin merkittävällä tavalla vaikuttavien viranomaisten päätösten adressaatteja, niiden on kyettävä esittämään hyödyllisellä tavalla näkemyksensä ja saatava tätä

tarkoitusta varten riittävän ajoissa olennaisilta osin tiedot vastaväitteistä, joita komissio esittää niiden ilmoitettua keskittymää vastaan (ks. vastaavasti asia 17/74, Transocean Marine Paint v. komissio, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 23.10.1974, Kok. 1974, s. 1063, Kok. Ep. II, s. 363, 15 kohta ja asia T-87/96, Assicurazioni Generali ja Unicredito v. komissio, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 4.3.1999, Kok. 1999, s. II-203, 88 kohta).”

– ”Väitetiedoksianto on tältä osin erityisen merkityksellinen, koska sen nimenomaisena tarkoituksena on antaa asianomaisille yrityksille mahdollisuus reagoida sääntelytoimielimen ilmaisemiin huoliin yhtäältä ilmaisemalla näkemyksensä niiden osalta ja toisaalta harkitsemalla sellaisten toimenpiteiden esittämistä komissiolle, joilla korjataan ilmoitetun keskittymän kielteiset vaikutukset.”

– ”Nämä takeet, jotka kuuluvat yhteisön oikeusjärjestyksessä hallinnollisten menettelyjen toteuttamiselle asetettuihin perustavanlaatuisiin takeisiin, ovat erityisen merkityksellisiä yrityskeskittymien valvonnan yhteydessä (ks. vastaavasti asia C-269/90, Technische Universität München, tuomio 21.11.1991, Kok. 1991, s. I-5469, Kok. Ep. XI, s. I-485, 14 kohta).”

178 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin viittasi valituksenalaisen tuomion 152 kohdassa asiassa Schneider I annettuun tuomioon arvioidakseen väitetiedoksiannon puutteellisen laadinnan vaikutuksia puolustamisoikeuksien käyttöön.

179 Se nojautui siten asiassa Scheider I annetun tuomion 445 kohtaan ja 453 kohtaan ja sitä seuraaviin kohtiin, joissa oli todettu, että

– väitetiedoksiannossa ei ollut käsitelty riittävän selkeästi ja tarkasti tukemista koskevaa väitettä

– kyseisen tiedoksiannon yleispäätelmissä ei ollut ilmoitettu millään tavalla mitään tukemistoimea

– kyseisen tiedonannon vuoksi Schneiderilla ei ollut mahdollisuutta riitauttaa hyödyllisesti komission näkemyksen perustaa ja esittää hyvissä ajoin ehdotuksia korjaustoimenpiteiksi.

180 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi näiden edellä mainittujen kohtien perusteella valituksenalaisen tuomion 152 kohdassa, jonka sanamuoto toistetaan tämän tuomion 112 kohdassa, ratkaisevaksi päätelmäksi sen, että Schneider ei ole voinut olla väitetiedoksiannon perusteella tietoinen, että tukemisongelma olisi voinut johtaa siihen, että yrityskeskittymä julistetaan yhteismarkkinoille soveltumattomaksi.

181 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 153 kohdassa tämän tilanteen aiheuttamat haitalliset vaikutukset ja korosti, että Schneiderin ehdottamat korjaustoimenpiteet eivät objektiivisesti arvioiden olleet sellaisia, että niillä olisi kyetty ratkaisemaan tukemiseen liittyvä erityinen ongelma Ranskan asiaankuuluvilla alakohtaisilla markkinoilla.

182 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin teki eron kyseisen tuomion 155 kohdassa kilpailuongelman kattavan sisällöllisen arvion sekä kilpailuongelmasta ilmoittamisen välillä ja päätteli, että pelkkä asian ilmoittaminen ei aiheuta mitään erityistä ongelmaa, ja tarkasteli tarkemmin riittävän ilmeistä rikkomista koskevan edellytyksen osalta, oliko kyseessä tilanne, jota oli vaikea ratkaista.

183 Näiden eri näkökohtien nojalla on katsottava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on

– selvittänyt komissiolle ymmärrettävällä tavalla ne syyt, joiden perusteella se on katsonut, että sääntöjä on rikottu riittävän ilmeisellä tavalla, ja näiden perustelujen perusteella yhteisöjen tuomioistuin pystyy harjoittamaan tähän oikeudelliseen luonnehdintaan kohdistuvaa valvontaa

– antanut valittajalle nimenomaiset ja implisiittiset vastaukset sen esittämiin argumentteihin.

184 Tästä seuraa, että toisen valitusperusteen toinen osa on hylättävä.

185 Toinen valitusperuste on näin ollen hylättävä kokonaisuudessaan.

C *Kolmas valitusperuste, joka koskee sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on komission mukaan väärin perustein todennut välittömän syy-yhteyden komission laiminlyönnin ja Schneiderille Legrandin luovutushinnan alenemisesta aiheutuneen vahingon välillä.*

1. Asianosaisten lausumat

186 Kolmas valitusperuste jakaantuu viiteen osaan, joissa väitetään, että koska on todettu välitön syy-yhteys komission laiminlyönnin ja sen Schneiderille aiheutuneen vahingon välillä, joka johtui Legrandin luovutushinnan alentamisesta vastikkeeksi siitä, että 26.7.2002 sovitun myynnin tosiasiallista toteutumista lykättiin 10.12.2002 saakka, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

– on tehnyt aineellisesti paikkansapitämättömiä tosiseikkoja koskevia toteamuksia päättäessään ensinnäkin, että Schneiderin oli pakko päättää neuvottelut Legrandin myynnistä ja luovutushinnasta 26.7.2002, ja toiseksi, että myynnin tosiasiallisen toteutumisen lykkäyksen päättymisajankohta eli 10.12.2002 oli riittävässä määrin myöhäisempi kuin asiassa Schneider I annetun tuomion odotettavissa ollut julistamispäivä, jotta Schneider voisi olla varma mahdollisuudesta saada keskittymä komission uudelleen tutkittavaksi uusien korjaustoimenpiteiden esittämisen perusteella, ja kolmanneksi, että oli olemassa riittävän välitön syy-yhteys riittävän ilmeisen rikkomisen ja väitetyn Schneiderin myöntämän luovutushinnan alennuksen välillä

– on ottanut myös selvitysaineiston huomioon vääristyneellä tavalla antaessaan ratkaisunsa näistä kolmesta kohdasta

– on tehnyt tosiseikkojen oikeudellista luonnehdintaa koskevan virheen

– on päätöksessään esittänyt ristiriitaisia perusteluja, kun otetaan huomioon valituksenalaisen tuomion 260–286 kohtaan sisältyvä analyysi, joka oli aikaisemmin johtanut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätelmään, ettei olisi olemassa riittävän läheistä syy-yhteyttä komission laiminlyönnin ja sen arvonmenetyksen kokonaisarvon välillä, joka näille varoille aiheutui Schneiderin omistusaikana eli varojen hankinnan ja luovutuksen välisenä aikana

– on tehnyt aineellisesti paikkansapitämättömiä tosiseikkoja koskevia toteamuksia ja oikeudellisia virheitä päättäessään, että Schneider ei ollut vaikuttanut koko vahingon syntymiseen, vaikka asiasta olisi pitänyt tehdä päinvastainen päätös sillä perusteella, että ensinnäkin Schneider kykeni tunnistamaan kilpailuongelman, jonka keskittymän luoma tukemistilanne välttämättä aiheutti, ja toiseksi Schneider oli peruuttanut erottamispäätöksen täytäntöönpanon lykkäämistä koskeneen hakemuksensa eikä ollut pannut myöhemmin vireille välitoimimenettelyä Legrandin luovuttamista koskevan velvoitteen osalta ja kolmanneksi Schneider oli päättänyt luovuttaa Legrandin ajankohtana, jolloin siihen ei kohdistunut mitään tämänsuuntaista velvoitetta.

187 Komissio esittää kolmannen valitusperusteensa tueksi erityisesti, että asioissa Schneider I ja Schneider II annettujen tuomioiden ja etenkin niistä aiheutuneen erottamispäätöksen kumoamisen vuoksi Schneiderilla ei ollut velvollisuutta luopua 10.12.2002 Legrandista, mikä oli välttämätön edellytys asiaa koskevan vahingon syntymisen suhteen.

188 Schneider väittää, että valitusperusteen kolme ensimmäistä osaa on jätettävä tutkimatta, koska ne johtaisivat siihen, että valituksenalaisen tuomion tosiseikasto olisi määritettävä uudelleen. Schneider väittää, että tarkasteltavan valitusperusteen viides osa on jätettävä myös tutkimatta, koska siihen sisältyvät näkökohdat esitetään ensimmäistä kertaa riidan käsittelyn tässä vaiheessa.

189 Lisäksi Schneider toteaa, että kolmannessa valitusperusteessa esitetyt väitteet eivät ole perusteltuja tai ne ovat tehottomia.

2. Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

190 Ensiksi on tarkasteltava yhdessä valitusperusteen kolmatta ja viidettä osaa, sillä ne koskevat Legrandin tosiasiallista luovutusta, joka toteutui 10.12.2002.

a) Tutkittavaksi ottaminen

191 On muistutettava, että kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on määrittänyt asian tosiseikaston tai arvioinut sitä, yhteisöjen tuomioistuin on EY 225 artiklan nojalla toimivaltainen harjoittamaan näiden tosiseikkojen oikeudelliseen luonnehdintaan ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen sen pohjalta tekemiin oikeudellisiin päätelmiin kohdistuvaa valvontaa (ks. mm. em. asia Bertelsmann ja Sony Corporation of America v. Impala, tuomion 29 kohta ja asia C-510/06 P, Archer Daniels Midland v. komissio, tuomio 19.3.2009, Kok., s. I-1843, 105 kohta).

192 Kuitenkin sopimussuhteen ulkopuolista yhteisön vastuuta koskevassa asiassa kysymys siitä, onko vahingon aiheuttaneen teon tai laiminlyönnin ja vahingon välillä syy-yhteys, on tämän vastuun syntymisen edellytys ja muodostaa oikeuskysymyksen, jonka tutkiminen kuuluu yhteisöjen tuomioistuimen toimivaltaan.

193 Näin ollen tarkastellun valitusperusteen kolmas osa otetaan tutkittavaksi, koska sillä pyritään nimenomaisesti saattamaan tutkittavaksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen suorittama tosiseikkojen oikeudellinen luonnehdinta, jonka perusteella tämä päätyi toteamaan, että komission laiminlyönnin ja Schneiderin väittämän vahingon välillä oli välitön syy-yhteys, ja koska, kuten jäljempänä esitetään, että tämä tutkinta voidaan toteuttaa tässä tapauksessa asettamatta kyseenalaiseksi tosiseikaston määrittämistä ja arvioimista.

194 Toisin kuin Schneider väittää, valitusperusteen viidenteen osaan sisältyvää argumenttia, jonka mukaan Schneider oli päättänyt luovuttaa Legrandin ajankohtana, jolloin sitä ei sitonut tällainen velvoite, ei ole myöskään tuotu esiin ensimmäistä kertaa vasta muutoksenhakuvaiheessa.

195 Komissio kiisti syy-yhteyden olemassaolon ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle esittämässään vastauskirjelmässä ja totesi erityisesti, että

– sen tekemä päätös siitä, että se aloittaa asiassa Schneider I ja Schneider II annettujen tuomioiden jälkeen uudelleen perusteellisen tutkintamenettelyn, ei tehnyt luovutuksesta millään tavalla väistämätöntä

– komissio ei edellyttänyt Schneideriä luopumaan osakkeista, kun otetaan huomioon, että Schneiderilla oli mahdollisuus soveltaa neuvottelemaansa sopimuksen irtisanomislauseketta, jotta luovutus ei toteutuisi

– Schneider oli päättänyt luovuttaa Legrandin, koska se ei halunnut ehdottaa riittäviä korjaustoimenpiteitä ongelmiin, joita keskittymä aiheutti Ranskassa, joten syy ei ollut minkäänlainen komission lainvastainen toimi.

196 Näin ollen valitusperusteen viides osa otetaan tutkittavaksi siltä osin kuin siihen sisältyy argumentti, jonka mukaan Schneider oli päättänyt luovuttaa Legrandin ajankohtana, jolloin sitä ei sitonut tällainen velvoite.

b) Asiakysymys

197 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 303 kohdassa, että sen tehtävänä on tutkia, onko kielteistä päätöstä rasittavan lainvastaisuuden seurauksena ollut sen arvon alentuminen, johon Schneiderin hallussa olleet Legrandin varat oli arvostettu luovutussopimuksessa.

198 Kyseisen tuomion 315 ja 316 kohdassa se totesi, että

– kielteistä päätöstä rasittavan puolustautumisoikeuksien loukkaamisen on katsottava liittyvän riittävän välittömän yhteyden perusteella siihen, että luovutussopimuksessa lykättiin Legrandin myynnin tosiasiallisen toteutumisen määräaikaa 10.12.2002 saakka, koska tämä lykkääminen oli välttämätöntä, jotta Schneider kykenisi käyttämään hyödyllisellä tavalla jokaiselle oikeusalamaiselle kuuluvaa oikeutta saada laillinen päätös sääntöjenmukaisesti ilmoitetun keskittymän soveltuvuudesta yhteismarkkinoille ja mahdollisesti tulla kuulluksi menettelyssä, jossa sille annettaisiin tarvittavat takeet

– tämän seurauksena ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteaman yhteisön oikeuden ilmeisen rikkomisen on katsottava niin ikään liittyvän riittävän välittömän syy-yhteyden perusteella vahinkoon, jota Schneiderille on aiheutunut sen vuoksi, että Legrandin luovutushintaa alennettiin siinä yhteydessä, kun luovutuksen tosiasiallista toteutumista lykättiin.

199 Näihin päätelmiin tullakseen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin nojautui valituksenalaisen tuomion 304–312 kohdassa pääasiallisesti seuraaviin seikkoihin:

– Neuvottelujen aloittaminen Legrandin luovuttamiseksi ja luovutussopimuksen tekeminen 26.7.2002 ovat johtuneet suoraan kielteisestä päätöksestä, joka oli kyllä lainvastainen mutta jolla oli täysimääräiset oikeusvaikutukset, kunnes se kumottiin 22.10.2002 asiassa Schneider I annetulla tuomiolla.

– Schneider joutui tämän päätöksen vuoksi aloittamaan ja saattamaan päätökseen neuvottelut varojen luovuttamisesta jo ennen kuin annettiin tuomio sen nostamasta kumoamiskanteesta.

– Schneiderin piti kielteisen päätöksen olemassaolon vuoksi sekä vahvistaa 26.7.2002 tehdyssä luovutussopimuksessa Legrandin luovutushinta että taata itselleen lisäksi mahdollisuus tämän luovutuksen todellisen täytäntöönpanon lykkäämiseen 10.12.2002 saakka.

– Tämä päivämäärä oli riittävässä määrin myöhäisempi kuin asiassa Schneider I annetun tuomion ennakoitu julistamispäivä, jotta Schneider saisi vahvistuksen kielteisen päätöksen laillisuudesta, mikäli sen kumoamiskanne hylättäisiin, tai, mikäli päätös päinvastoin kumottaisiin, varmuuden siitä, että sillä olisi vielä mahdollisuus saada keskittymä komission uudelleen tutkittavaksi esittämällä uusia korjaustoimenpiteitä sellaisen lopullisen päätöksen tekemistä varten, jossa annettaisiin laillinen ratkaisu keskittymän soveltuvuudesta yhteismarkkinoille.

– Kyseinen velvollisuus lykätä myynnin tosiasiallista toteuttamista aiheutti sen, että Schneider myönsi ostajalle alennuksen hinnasta verrattuna siihen hintaan, jonka se olisi saanut siinä tapauksessa, että kyseessä olisi ollut lopullinen kauppa, joka olisi tehty ilman lainvastaista kielteistä päätöstä.

– Tosiasiallisen myynnin lykkääminen 10.12.2002 saakka edellytti sitä, että ostajalle korvattaisiin Legrandin varojen arvonalennuksen riski, koska teollisuusosakkeiden kurssit mahdollisesti laskisivat luovutussopimuksen allekirjoittamispäivän ja sopimuskumppaneiden kesken myynnin tosiasialliseksi toteutumiseksi sovitun viimeisen mahdollisen toteutumispäivän välisenä aikana.

200 On todettava, että 26.7.2002 eli ajankohtana, jolloin Schneider teki Wendel-KKR:n kanssa Legrandista luovutussopimuksen, jonka mukaan tämä luovutus toteutuisi viimeistään 10.12.2002 sillä varauksella, että Schneiderilla on mahdollisuus irtisanoa sopimus, jos se maksaa 180 miljoonan euron sopimusrikkomista koskevan korvauksen, Schneiderilla oli erottamispäätöksen noudattamiseksi jo velvollisuus aloittaa myyntimenettely.

201 On kuitenkin todettava, että yhtäältä sopimuksentekoajankohtana eli 26.7.2002 komissio oli jo Schneiderin vireille paneman välitoimimenettelyn, josta se oli sittemmin luopunut, johdosta jatkanut 5.2.2003 saakka alun perin ajankohdaksi 5.11.2002 vahvistettua erottamista koskevaa määräaikaa ja että toisaalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin, joka oli hyväksynyt hakemuksen asian ratkaisemisesta nopeutetussa menettelyssä, kumosi kielteisen päätöksen 22.10.2002 asiassa Schneider I antamallaan tuomiolla, joka siis annettiin ennen sopimuksen mukaista luovutuksen toteutumista koskevaa määräaikaa.

202 Schneider päätti tässä tilanteessa, että se ei käytä sopimuksen irtisanomista koskevaa mahdollisuutta määräajassa, joka päättyi 5.12.2002, ja se antoi siten luovutuksen toteutua 10.12.2002.

203 Asiakirja-aineistosta käy ilmi, että Schneider teki tämä päätöksen pääasiallisesti siksi, että se pelkäsi, ettei uudelleen aloitettavassa perusteellisessa tutkintamenettelyssä

tehtäisi edes korjaustoimenpiteitä koskevan ehdotuksen jälkeen sellaista päätöstä, jonka mukaan keskittymä on yhteismarkkinoille soveltuva, vaikka

– se riski, että komissio tekee päätöksen, jolla keskittymä todetaan yhteismarkkinoille soveltumattomaksi, sisältyy luonnostaan jokaiseen valvontamenettelyyn joko alusta saakka tai sen jälkeen, kun ensimmäinen soveltumattomuuspäätös on kumottu, hallinnollisen menettelyn uudelleen aloittamisesta lähtien

– soveltumattomuuspäätös on joka tapauksessa yhteisön tuomioistuimen valvonnan alainen.

204 Kielteisen päätöksen ja erottamispäätöksen kumoamisen looginen oikeusseuraus olisi kuitenkin ollut se, että Schneider olisi osallistunut uudelleen aloitettuun perusteelliseen tutkintamenettelyyn siihen saakka, että se saadaan päätökseen, ja tällä menettelyllä olisi ollut kaksi mahdollista lopputulosta, kuten komissio toteaa valituksessaan:

– komissio olisi tehnyt päätöksen, jonka mukaan keskittymä soveltuu yhteismarkkinoille, jolloin Schneiderin ei olisi tarvinnut luovuttaa Legrandia ja sille ei olisi aiheutunut vahinkoa hinnan alennuksesta, tai

– komissio olisi tehnyt uudestaan soveltumattomuuspäätöksen ja erottamispäätöksen, jolloin luovutus olisi ollut lainmukainen seuraus todetusta yhteismarkkinoille soveltumattomuudesta ja se ei siten olisi ollut korvattavan vahingon syy, koska tällainen luovutus kuuluu riskeihin, joita yritys kantaa normaalisti, kun se käyttää asetuksen 7 artiklan 3 kohdan mukaista vaihtoehtoa toteuttaa keskittymä antamalla julkinen vaihtotarjous ennen kuin komissio tekee keskittymästä päätöksen.

205 On siis ilmeistä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei tehnyt oikeita päätelmiä omista toteamuksistaan ja luonnehti tosiseikkoja oikeudellisesti virheellisesti, koska vahingon välittömänä syynä oli Schneiderin päätös – jota se ei ollut velvoitettu tekemään myyntiprosessissa, joka aloitettiin edellä mainituissa olosuhteissa – antaa Legrandin luovutuksen toteutua 10.12.2002.

206 Tätä päätelmää ei aseta kyseenalaiseksi se, että Schneiderilla oli valintaansa tehdessään riski joutua maksamaan 180 miljoonan euron korvaus. Tällainen riski aiheutui kyseisen yrityksen edellä mainituissa olosuhteissa tekemästä luovutussopimuksesta.

207 Näistä syistä kolmas valitusperuste on hyväksyttävä, eikä ole tarpeen tarkastella tarkemmin sen kolmatta ja viidettä tai sen ensimmäistä, toista ja neljättä osaa.

208 Ei ole myöskään tarpeen tarkastella neljättä ja viidettä valitusperustetta, joista ensiksi mainittu koskee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen yksilöimää vahinkoa, jota Schneider ei maininnut, ja toinen velvollisuutta maksaa viivästyskorkoa 10.12.2002 lähtien vahingosta, joka on aiheutunut väitetystä luovutushinnan alennuksesta. Edellä esitetyn perusteella valituksenalainen tuomio on kumottava siltä osin kuin siinä

– velvoitettiin Euroopan yhteisö korvaamaan kaksi kolmannesta vahingoista, jotka Schneiderille oli aiheutunut siitä, että sen piti myöntää luovutuksensaajille Legrandin luovutushinnasta alennus vastineeksi siitä, että myynnin tosiasiallista toteutumista lykättiin 10.12.2002 saakka

– määrättiin hankittavaksi asiantuntijalausunto tämän vahingon arvioimiseksi ja

– velvoitettiin Euroopan yhteisö maksamaan korkoa korvaukselle, joka vastasi tätä vahinkoa.

209 Valitus on hylättävä muilta osin.

VII Valituksenalaisen tuomion osittaisen kumoamisen vaikutukset

210 Yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 61 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään, että jos muutoksenhaku todetaan aiheelliseksi, yhteisöjen tuomioistuin kumoaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätöksen. Se voi tällöin joko itse ratkaista asian lopullisesti, jos asia on ratkaisukelpoinen, tai palauttaa asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ratkaistavaksi

211 Nyt käsiteltävänä oleva asia voidaan ratkaista Schneiderin esittämän vahingonkorvausvaatimuksen osalta.

A *Schneiderille syntynyt vahinko, joka muodostuu uudelleen aloitettuun keskittymän valvontamenettelyyn osallistumisesta aiheutuneista kuluista*

212 Yhteisö tuomittiin valituksenalaisessa tuomiossa korvaamaan vahinko, joka muodostuu Schneiderille asiassa Schneider I ja asiassa Schneider II annettujen tuomioiden jälkeen uudelleen aloitettuun keskittymän valvontamenettelyn osallistumisesta aiheutuneista kuluista.

213 Komission tätä päätöstä vastaan esittämät valitusperusteet on hylätty.

214 Tämän vuoksi kyseisen vahingon määrä on määritettävä.

215 Schneider esittää vahingonkorvaushakemuksessaan, että sille on aiheutunut pääasiassa oikeus-, vero- ja pankkialan neuvonantajien antamasta avusta lisäkuluja 2 107 619,18 euroa.

216 Jotta kyettäisiin määrittelemään summa, joka yhteisön on korvattava Schneiderille, kuten valituksenalaisen tuomion 320 kohdassa on jo ratkaistu, näistä kokonaiskuluista on vähennettävä

– niiden kulujen kokonaismäärä, jotka Schneiderille aiheutuivat asioiden T-310/01, T-77/02 ja T-77/02 R vuoksi

– oikeus-, vero- ja pankkialan neuvonantajien konsultointipalkkiot sekä muut hallinnolliset kulut, jotka ovat aiheutuneet erottamisen toteuttamisesta komission määräämien sääntöjen mukaan

– kulut, joita Schneiderille olisi väistämättä aiheutunut tukemista koskevista korjaustoimenpiteistä, joita sen olisi joka tapauksessa pitänyt ehdottaa ennen kielteisen päätöksen tekemistä, jos kyseinen päätös olisi tehty sen puolustautumisoikeuksia kunnioittaen.

217 Asianosaisten tehtävänä on joko toimittaa yhteisöjen tuomioistuimelle kolmen kuukauden kuluessa tämän tuomion julistamisesta tiedot tämän vahingon määrästä, joka on vahvistettu yhteisellä sopimuksella edellisessä kohdassa esitettyjen laskentatapojen mukaan, tai esittää yhteisöjen tuomioistuimelle samassa määräajassa vaatimuksensa numeroin ilmaistuina.

B *Schneiderin myöntämästä Legrandin luovutushintaa koskevasta alennuksesta aiheutunut vahinko*

218 Euroopan yhteisö velvoitettiin valituksenalaisessa tuomiossa korvaamaan kaksi kolmannesta vahingoista, jotka aiheutuivat Schneiderille siitä, että sen piti myöntää luovutuksensaajalle Legrandin luovutushinnasta alennus vastineeksi siitä, että myynnin tosiasiallista toteutumista lykättiin 10.12.2002 saakka. Lisäksi määrättiin hankittavaksi asiantuntijalausunto, jolla määritellään tämä vahinko, ja sen lisäksi siinä velvoitettiin maksamaan korkoa korvaukselle, joka vastasi tätä vahinkoa.

219 Kyseiset valituksenalaisen tuomion osat on kumottu komission valituksen perusteella.

220 Sen vuoksi on tehtävä uudestaan ratkaisu Schneiderin vaatimuksesta kyseisen vahingon osalta.

221 Kun otetaan huomioon perustelut, jotka ovat johtaneet siihen, että valituksenalainen tuomio on osittain kumottu, on todettava, että riidanalaisen hinnanalennuksen ja komission kielteistä päätöstä rasittavan lainvastaisuuden välillä ei ole välitöntä syy-yhteyttä.

222 Väitetyn vahingon välittömänä syynä on Schneiderin päätös, jota se ei ollut velvoitettu tekemään, antaa Legrandin luovutuksen toteutua 10.12.2002.

223 Näin ollen Schneiderin kanne on hylättävä tämän vahingon korvaamisen, eli korvaussumman ja korkojen, osalta.

VIII Oikeudenkäyntikulut

224 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 122 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan silloin, kun valitus on perusteltu ja yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee itse riidan lopullisesti, se päättää oikeudenkäyntikuluista.

225 Saman työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan, jota sovelletaan saman työjärjestyksen 118 artiklan nojalla valituksen käsittelyyn, asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut.

226 Komissio vaatii, että Schneiderin olisi korvattava ensimmäisen oikeusasteen käsittelyyn ja muutoksenhakuasteen käsittelyyn liittyvät kulut.

227 Schneider on tämän tuomion osalta hävinnyt pääosin asian, joten se on velvoitettava vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan, jotka liittyvät ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käytyyn oikeudenkäyntiin ja tähän oikeudenkäyntiin, ja sen lisäksi se on velvoitettava korvaamaan komissiolle kaksi kolmannesta kuluista, jotka komissiolle on aiheutunut näistä oikeudenkäynneistä.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-351/03, Schneider Electric vastaan komissio, 11.7.2007 antama tuomio kumotaan siltä osin kuin siinä

– **velvoitettiin Euroopan yhteisö korvaamaan kaksi kolmannesta vahingoista, jotka Schneider Electric SA:lle oli aiheutunut siitä, että sen piti myöntää luovutuksensaajalle Legrand SA:n luovutushinnasta alennus vastineeksi siitä, että myynnin tosiasiallista toteutumista lykättiin 10.12.2002 saakka**

– **määrättiin hankittavaksi asiantuntijalausunto tämän vahingon arvioimiseksi ja**

– **velvoitettiin Euroopan yhteisö maksamaan korkoa korvaukselle, joka vastasi tätä vahinkoa.**

2) Valitus hylätään muilta osin.

3) Asianosaisten on ilmoitettava Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelle kolmen kuukauden kuluessa tämän tuomion julistamisesta yhteisellä sopimuksellaan tämän tuomion 216 kohdassa esitettyjen yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti vahvistamansa arvio siitä vahingosta, joka muodostuu kuluista, jotka Schneider Electric SA:lle on aiheutunut osallistumisesta keskittymän valvontamenettelyyn, joka aloitettiin uudelleen Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-310/01, Schneider Electric vastaan komissio, ja asiassa T-77/02, Schneider Electric vastaan komissio, 22.10.2002 antamien tuomioiden julistamisen jälkeen.

4) Ellei tällaiseen sopimukseen päästä, asianosaiset esittävät Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelle samassa määräajassa vaatimuksensa numeroin ilmaistuina.

5) Schneider Electric SA:n kanne hylätään muilta osin.

6) Schneider Electric SA vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan, jotka liittyvät ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käytyyn oikeudenkäyntiin ja tähän oikeudenkäyntiin, ja lisäksi se velvoitetaan korvaamaan Euroopan yhteisöjen komissiolle kaksi kolmannesta kuluista, jotka komissiolle on aiheutunut näistä oikeudenkäynneistä.

Allekirjoitukset